

Dyrs rettsvern

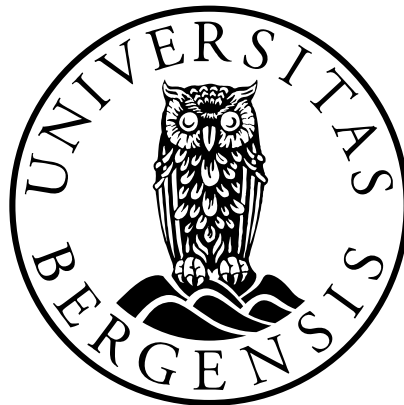
*I hvilken grad er kjæledyr vernet mot fare for
unødige påkjenninger og belastninger?*

Kandidatnummer:

297

Antall ord:

14 573

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

01.06.2015

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	4
1.1	Aktualitet og problemstilling	4
1.2	Avgrensninger og innholdsoversikt	5
2	RETTSKILDER OG METODE	6
2.1	Norske rettskilder	6
2.2	Internasjonale rettskilder	7
3	KJÆLEDYRENE RETTSLIGE VERN MOT FARE FOR UNØDIGE PÅKJENNINGER OG BELASTNINGER	8
3.1	Dyrenes rettslige status – en ting uten rettigheter?	8
3.1.1	<i>Rettsvern og rettigheter – begrepsavklaringer</i>	8
3.1.2	<i>Omfanget av lovens beskyttelse</i>	9
3.2	Lovens formål	10
3.2.1	<i>Dyrevelferdsbegrepet</i>	11
3.2.2	<i>Formålet om å fremme respekt for dyr</i>	12
3.3	Det rettslige vernet etter dyrevelferdsloven § 3	14
3.3.1	<i>Generelt om bestemmelsen</i>	14
3.3.2	<i>Begrepet egenverdi</i>	14
3.3.3	<i>Når behandles dyrene "godt"?</i>	15
3.3.4	<i>Hva regnes som påkjenninger og belastninger?</i>	19
3.3.5	<i>Begrepet "fare for"</i>	20
3.3.6	<i>Hvilke påkjenninger og belastninger er nødvendige?</i>	21
4	DET RETTSLIGE VERNET I FORHOLD TIL UTVALGTE PROBLEMSTILLINGER	24
4.1	Kompetansekravet	25
4.2	Dyrs levested generelt	29
4.2.1	<i>Er bur egnet tilholdsrom for kaniner?</i>	30
4.2.2	<i>Særlig om hundens krav på mosjon og aktivitet</i>	34
5	KORT OM DET FAKTISKE VERNET I FORHOLD TIL KJÆLEDYR	38
6	OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE BEMERKNINGER	40
7	KILDER	41
7.1	Lover	41

7.2 Forskrifter	41
7.3 Forarbejder	42
7.4 Rettspraksis	42
7.5 Juridisk teori	42
7.6 Andre kilder	43

1 INNLEDNING

1.1 Aktualitet og problemstilling

"The greatness of a nation and its moral progress can be judged by the way its animals are treated" – Mahatma Ghandi¹

Dyr i fangenskap er prisgitt menneskene rundt dem, og befinner seg dermed i en sårbar posisjon. De kan verken forsvare seg selv eller sine interesser og er avhengig av oss mennesker i alle henseender.

I dag er stadig flere opptatt av dyrenes velferd og det livet de tilbys. Dette gjenspeiles blant annet ved at dyrevelferd og dyrehold ofte blir satt på dagsorden gjennom ulike medier, og at dyrenes sak i større grad enn tidligere er gjenstand for den offentlige debatten.

Økt fokus på dyrevelferd henger sammen med ny kunnskap og forskning på dyrs atferd, følelser og levemåte. Det gjøres stadig nye fremskritt, og forskning viser at evner og følelser man tidligere trodde bare mennesker kunne besitte, også deles av dyr.²

Ny innsikt og økt engasjement for dyrenes velferd har også fått rettslige konsekvenser. I 2010 trådte den nye dyrevelferdsloven i kraft.³ Et mål med loven var å gi overordnede rammer for god dyrevelferd med en presisering av dyrs status og rettigheter.⁴

Forgjengeren, dyrevernloven av 1974,⁵ ble ansett å være en vanskelig lov å håndheve på grunn av mange skjønnsmessige bestemmelser.⁶ I likhet med dyrevernloven, preges også dyrevelferdsloven av skjønnsmessig begrepsbruk. Lovens skal f.eks. fremme "*god dyrevelferd*", det er stadfestet at dyr har en "*egenverdi*", og at de er vernet mot "*fare for unødige påkjenninger og belastninger*".⁷ Ved første øyekast kan slike begreper gi inntrykk av at dyrene er tilkjent omfattende rettslig beskyttelse i loven. I praksis er det likevel ikke alltid like lett å avgjøre om en konkret påkjenning eller belastning skal defineres som unødig eller ikke, eller om et dyr har tilstrekkelig god dyrevelferd. Hva som konkret ligger i lovens skjønnsmessige begreper beror på sammensatte vurderinger av de hensyn som gjør seg

---

¹ St.meld. nr.12 (2002-2003) s. 18.

² St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 24.

³ Lov om dyrevelferd av 19. juni 2009 nr. 97.

⁴ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 153.

⁵ Lov om dyrevern av 20. desember 1974 nr. 73.

⁶ Ot.prp. nr.15 (2008-2009) s. 9.

⁷ Dyrevelferdsloven §§ 1 og 3.

gjeldende for typetilfellet. Som jeg forsøker å vise i denne oppgaven, kan man da stille spørsmål ved hvilken reell beskyttelse som egentlig ligger i slike skjønnsmessige bestemmelser, og om loven med sine gode intensjoner egentlig virker etter sin hensikt.

I denne oppgaven ser jeg nærmere på kjæledyr⁸ rettsvern. Mange vil kanskje mene at det er mest interessant og aktuelt å fokusere på produksjonsdyr, som utgjør den desidert største mengden av domestiserte dyr i samfunnet, og som fokuset ofte er rettet mot både i medier, litteratur og offentlig debatt. Det kan virke nærliggende å slutte at kjæledyrene "sikkert har det bra", og i vert fall bedre enn andre dyr. Slike tanker henger sammen med at vi mennesker har gitt kjæledyrene en annen status enn f.eks. produksjonsdyr eller forsøksdyr.⁹ De lever ofte tett på oss mennesker, gjerne som en del av familien, og vi knytter sterke følelsesmessige bånd til dem. Slike antagelser gjør det interessant å undersøke hvordan de dyrene som står oss nærmest egentlig beskyttes i lovverket.

Oppgavens hovedproblemstilling er i hvilken grad kjæledyr er vernet mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Valget av problemstilling henger sammen med at dyrevelferdsloven § 3, sammenholdt med lovens formålparagraf, § 1, oppstiller idealene for behandling av dyr. § 3 setter gjennom vernet mot fare for unødige påkjenninger og belastninger de nedre grensene for lovlig behandling av dyr, og disse vil være en overordnet ramme for en vurdering av kjæledyrts rettslige vern.

1.2 Avgrensninger og innholdsoversikt

Det ville blitt for omfattende å skrive en oppgave som generelt omhandler dyrs rettsvern. Oppgaven er derfor begrenset til å omhandle kjæledyr, særlig de mest vanlige kjæledyrene som hund, katt og kanin.

Før jeg kommer inn i kjernen av oppgavens problemstilling, omtales først de kildene som ligger til grunn for oppgaven i kap. 2. Deretter følger også en omtale av dyrs rettslige status i kap. 3.1, som utgjør en sentral forutsetning for den videre drøftelsen av kjæledyrts rettslige vern.

---

⁸ Med betegnelsen kjæledyr menes dyr som holdes i en persons husholdning til privat selskap og glede jf. Europarådets kjæledyrkonvensjon "European Convention of the protection of pet animals" (13.11.87) art.1.

⁹ Ellefsen (2013) s. 16.

Hovedvekten av oppgaven i kap. 3 er en analyse av lovens formål i § 1 og lovens hovedbestemmelse i § 3. Analysen tar utgangspunkt i de skjønsmessige begrepene i bestemmelsene, som samlet oppstiller både idealene og de nedre grensene for hvordan dyr skal behandles i henhold til regelverket.

I kap. 4 ses det nærmere på hvordan vernet mot fare for unødige påkjenninger og belastninger kommer til uttrykk og presiseres i noen av lovens materielle bestemmelser. For at oppgaven ikke skal bli for omfattende har jeg valgt å illustrere vernets rekkevidde i forhold til tre utvalgte problemstillinger. I kap. 4.1 undersøkes det i hvilken grad kompetansekravet i § 6 sikrer kjæledyrene vern mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Mange dyreeiere mangler tilstrekkelig kunnskap om dyret de skal ta hånd om. Det er derfor interessant å se nærmere på hvordan loven sikrer at kjæledyrenes eiere har tilstrekkelig kompetanse.

I kap. 4.2 ses det nærmere på to problemstillinger som omhandler kjæledyrs levemiljø og hvordan loven presiserer kravene til levemiljø for at kjæledyrene ikke skal utsettes for fare for unødige påkjenninger og belastninger. Forvaltningspraksis og rettspraksis viser at mangler i levemiljøet er et aktuelt problem, og for kjæledyr finnes det heller ikke forskrifter som presiserer lovens krav slik som for produksjonsdyr. For disse problemstillingene begrenses oppgaven til henholdsvis hund og kanin. Dette er både av hensyn til oppgavens omfang og for å få frem at dyr innenfor samme kategori av dyr byr på både likeartede og ulike utfordringer.

For at kjæledyrenes rettsvern skal være reelt er det viktig at lovens bestemmelser følges opp og blir kontrollert i praksis. I kap. 5 knyttes det derfor noen korte kommentarer til hvordan lovgivningen kontrolleres og følges opp i praksis. Denne fremstillingen begrenses til inspeksjonsretten i § 18 ettersom inspeksjonene vil være en forutsetning for etterfølgende inngrep i form av vedtak, tiltak osv. Dessuten byr også inspeksjonsretten på særlige utfordringer i forhold til kjæledyr i private hjem.

Kap. 6 inneholder en oppsummering og avsluttende bemerkninger.

2 RETTSKILDER OG METODE

2.1 Norske rettskilder

I oppgaven benyttes alminnelig norsk rettskilde- og metodelære. Den sentrale rettskilden er lov om dyrevelferd, som vil være utgangspunktet for analysen. Denne loven er en fullmaktslov, og det er utarbeidet en rekke forskrifter som utdyper og konkretiserer lovens

bestemmelser i forhold til ulike dyrearter. Disse benyttes til å klargjøre og fastlegge det nærmere innholdet av lovens bestemmelser. Selv om ikke alle forskriftene gjelder kjæledyr direkte, kan de benyttes til å belyse ulike aspekter ved dyrehold som også er av interesse i forhold til kjæledyr. Videre er lovens forarbeider en sentral kilde som benyttes til å klargjøre innholdet i lovens skjønnsmessige bestemmelser og de ulike problemstillingene som gjør seg gjeldende i forhold til kjæledyr.

Rettspraksis, særlig dommer fra Høyesterett har særlig relevans og vekt ved avgjørelsen av rettsspørsmål. I forhold til kjæledyr finnes det ikke et stort antall dommer fra Høyesterett, og de dommene som behandles, omhandler ikke nødvendigvis bare kjæledyr. Disse dommene vil likevel være relevante når det gjelder å fastlegge innholdet i lovens bestemmelser. I tillegg benyttes også underrettspraksis som argument sammen med andre rettskildefaktorer for bestemte tolkninger og resultater.

I en analyse av kjæledyrs rettslige vern er det videre interessant og nødvendig å anvende uttalelser fra forvaltningen, rådet for dyreetikk og andre organisasjoner som fokuserer på dyrevelferd som en type rettskilde. Slike uttalelser er ikke autoritative rettskilder, men kan anvendes for å belyse ulike problemstillinger og tolkninger. Særlig interessant i forhold til kjæledyr er Mattilsynets veiledere for hold av ulike kjæledyr som konkretiserer hva som kreves av forsvarlig dyrehold.

Videre vil reelle hensyn være relevant, herunder både formålsbetraktninger og reelle hensyn som gjør seg gjeldende i interesseavveininger i saker vedrørende kjæledyr.

Det benyttes også juridisk litteratur som kan belyse de spørsmålene som skal behandles.

2.2 Internasjonale rettskilder

Norge har ratifisert og implementert en rekke konvensjoner til beskyttelse av dyr som er utarbeidet av Europarådet.¹⁰ Av særlig interesse i denne oppgaven er European convention of the protection of pet animals av 1987 (heretter kalt kjæledyrskonvensjonen). Det er lagt til grunn at de generelle bestemmelsene i kjæledyrskonvensjonen for det vesentlige dekkes opp av de generelle bestemmelsene i dyrevelferdsloven.¹¹

---

¹⁰ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 145.

¹¹ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 145.

3 KJÆLEDYRENE RETTSLIGE VERN MOT FARE FOR UNØDIGE PÅKJENNINGER OG BELASTNINGER

3.1 Dyrenes rettslige status – en ting uten rettigheter?

Et av målene med dyrevelferdsloven var å presisere dyrs status og rettigheter.¹² Dette ble i ifølge forarbeidene gjort ved å tilkjenne dyrene egenverdi i lovens § 3.¹³ "Dyrevvern er (...) viktig først og fremst av hensyn til dyrene selv", heter det i forarbeidene¹⁴, og videre at: "Det er lagt vekt på at loven skal være en moderne lov som beskytter dyrene ut i fra faglig viten og med utgangspunkt i hva som er i dyrenes interesse".¹⁵ Hva vil dette ha å si for dyrene juridisk sett? Kan man si at dyr har rettigheter i Norge fordi vi har en dyrevelferdslov som setter visse grenser for hvordan mennesker kan behandle dyr? Og er det i det hele tatt legitimt å snakke om rettsvern for dyr?

3.1.1 Rettsvern og rettigheter – begrepsavklaringer

Begrepet *rettsvern* kan forstås som de formelle rettigheter et rettssubjekt innehar, og som i loven er gitt beskyttelse mot offentlige overgrep eller inngrep fra andre.¹⁶ I det følgende påpekes det at det kan virke uklart om det er legitimt å snakke om rettigheter for dyr. Jeg har derfor valgt å bruke begrepet rettsvern om tilfeller der lovgivningen gir et subjekt en eller annen form for beskyttelse.

Rettigheter i juridisk forstand kan beskrives som lovregler som nedfeller krav og vern for et rettssubjekt, som samfunnet setter makt bak.¹⁷ Motstykket til rettigheter er plikter som påhviler andre, f.eks. andre personer eller staten. Rettigheter er altså noe som tilkjennes rettssubjekter. Et *rettssubjekt* er et individ som kan ha rettigheter og pådra seg forpliktelser i henhold til rettsreglene. Alle fysiske personer er rettssubjekter, det samme gjelder i utgangspunktet juridiske personer.¹⁸

Når dyrevelferdsloven regulerer menneskelige aktiviteter overfor dyr, fremstår dyret som innehaver av rettigheter, selv om dyret ikke har evne til å påberope seg retten. I forarbeidene presiseres det at dyrs rettigheter begrenser seg til dyrevelferdsloven, og at loven ikke skal ha

---

¹² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

¹³ Samme sted s. 22.

¹⁴ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 18.

¹⁵ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

¹⁶ Falkanger (2007) s.474 og 689 og Larsen (2003) s. 133.

¹⁷ Stenevik og Mejdell (2011) s. 22.

¹⁸ Gisle (red.) mfl. (2007) s.275.

virkning for dyrs status etter andre lover.¹⁹ I andre lover har dyr status som ting uten rettigheter.²⁰ De regnes ikke som rettssubjekter, men er "det" eller "den", uten identitet og personlighet, som kan spises, selges, lånes bort, mistes, avlives og forskes på.²¹ Dyr er altså ting, og ikke tilkjent status som rettssubjekt, og kan da som utgangspunkt heller ikke tilkjennes rettigheter i ordets vanlige betydning.²²

Stenevik og Mejdell mener likevel at det er legitimt å snakke om rettigheter for dyr. Selv om dyr regnes som ting etter det øvrige regelverket, er mennesker pålagt en rekke plikter overfor dyrene av hensyn til dyrene selv. Selv om dyrene ikke kan påberope seg lovens beskyttelse, og selv om reglene ikke er formulert som direkte rettighetsregler for dyr, mener de likevel at man kan si at dyr har rettigheter etter dyrevelferdsloven.²³

Om man definerer dyr som rettssubjekter eller sier at de har rettigheter, er imidlertid ikke avgjørende for deres rettslige stilling. Det vil uansett være dyrevelferdslovens materielle bestemmelser som setter grenser for hvilke rettigheter dyrene har.²⁴ I denne oppgaven brukes derfor begrepet rettigheter for å betegne den beskyttelse dyrene er gitt i dyrevelferdsloven.

3.1.2 Omfanget av lovens beskyttelse

De formelle rettighetene et subjekt tilkjennes i loven er sjelden absolutte. Det er de heller ikke for mennesker, men fundamentale rettigheter som rett til liv, frihet og kroppslig integritet er for mennesker nedfelt i lovverket.²⁵

Dyrevelferdsloven inneholder ingen forbud mot avlivning av dyr, det er bare selve avlivningsprosessen som er lovregulert. I forarbeidene uttales det at *"departementet mener det må være lovlig å avlive dyr uten at det skal foreligge særskilt begrunnelse for dette"*.²⁶ Avlivning er heller ikke begrenset av tjenelig formål eller nytteverdi, med unntak av et begrenset forbud i § 12 fjerde ledd om avliving som selvstendig underholdnings- eller konkurranseelement.

Dyrevelferdsloven nedfeller heller ikke beskyttelse av andre fundamentale rettigheter, slik EMK gjør det for mennesker.

---

¹⁹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 24.

²⁰ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 136.

²¹ Larsen (2003) s.160.

²² Ellefsen (2013) s. 50-51.

²³ Stenevik og Mejdell (2011) s. 22-23.

²⁴ Samme sted.

²⁵ EMK art.2,3 og 5.

²⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 45.

Den rettslige beskyttelsen dyrene har, er de kravene og grensene for behandling som fremgår av dyrevelferdsloven. Ellefsen mener det er problematisk å hevde at loven gir dyrene et reelt rettsvern, ettersom loven ikke presiserer dyrenes status utover at dyrs egenverdi er lovfestet, og at det i forarbeidene slås fast at dyr ikke har rett til liv. Han viser til at dyrevelferdsloven i realiteten fungerer som en *velferdslov*, i motsetning til en *rettighetslov*, og ikke kan gi reell beskyttelse av liv og interesser.²⁷

I dyrevelferdsloven er det hovedbestemmelsen i § 3 som oppstiller de nedre grensene for lovlig behandling av dyr, hovedsaklig i form av vernet mot "*fare for unødige påkjenninger og belastninger*". Denne bestemmelsen kommer til anvendelse enten alene eller sammen med de øvrige materielle bestemmelsene i loven. Det vil derfor være grensen mellom "*unødige*" og nødvendige påkjenninger og belastninger som i realiteten avgjør hvor omfattende dyrenes rettslige vern er.

Begrepene er skjønnsmessige, og det kan være forskjellige meninger om hva som kan regnes som nødvendige påkjenninger og belastninger og hva som ikke kan det. I forarbeidene heter det at dyrevern er viktig først og fremst *av hensyn til dyrene selv*.²⁸ Dette tilsier at grensen skal trekkes av hensyn til dyrenes beste. Andre steder i forarbeidene uttales det imidlertid at dyrevelferdslovgivningen også beskytter viktige *samfunnsinteresser*,²⁹ og at dyrevelferd er en viktig verdi i vår kultur som kan betraktes som et *samfunnsgode*.³⁰ Forarbeidene viser altså at også menneskelige interesser er relevante sidehensyn i grensedragningen. Nødvendigheten av en konkret påkjenning eller belastning vil altså bero på en skjønnsmessig avveining av dyrevelferdsmessige og menneskelige interesser. Avhengig av vekten til de ulike hensynene, vil dyrets interesser enten vinne frem eller måtte vike for konkurrerende interesser i et konkret tilfelle.

3.2. Lovens formål

Mens dyrevelferdsloven § 3 oppstiller de nedre grensene for lovlig behandling av dyr, inneholder lovens formålsbestemmelse i § 1 idealene for dyrevelferdsloven.

Det fremgår av § 1 at formålet med loven er å "*fremme god dyrevelferd og respekt for dyr*". Begrepene "*dyrevelferd*" og "*respekt*" er nye i forhold til dyrevernloven av 1974, som for øvrig ikke hadde noen egen formålsparagraf.

---

²⁷ Ellefsen (2013) s. 37-39 og s. 50-51.

²⁸ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 18.

²⁹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s.88.

³⁰ Samme sted. s. 9.

3.2.1 Dyrevelferdsbegrepet

Formålet om "god dyrevelferd" tilsier at dyrene skal ha det trygt og godt. "Dyrevelferd" stammer fra det engelske begrepet "animal welfare", og fokuserer i større grad enn begrepet "dyrevern" på at dyrene skal ha det godt og trives, og ikke bare beskyttes mot mishandling, vanskjøtsel og lidelse.³¹

Hva som mer konkret ligger i dyrevelferdsbegrepet er ikke entydig, og verken dyrevelferdsloven eller forarbeidene gir noen klar definisjon på dyrevelferd. Forarbeidene presiserer at dyrevelferd tar utgangspunkt i *det enkelte dyret* og dets situasjon, men uttaler for øvrige at det "vil være vanskelig å lovfeste en presis definisjon av hva god dyrevelferd skal omfatte, også fordi dette vil kunne endre seg over tid", og fordi det er uenighet i forskningsmiljøene om innholdet av begrepet.³²

En ofte sitert definisjon er utformet av verdens første professor i dyrevelferd, Donald M. Broom: "The welfare of an animal is its state as regards its attempts to cope with its environment".³³ Etter hans definisjon er *mestring* det sentrale elementet i dyrevelferdsbegrepet. Dyret skal kunne mestre miljøet det lever i, både når det gjelder biologiske funksjoner, som helse, fysiologi og atferd, og når det gjelder dyrets følelser, som f.eks. frykt, smerte, tilfredshet og lyst.³⁴

Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) har formulert en liknende definisjon som forsøker å fange opp mentale og fysiske tilstander hos dyret: "Dyrevelferd er individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø". Selv om lovgiver har valgt å utelate en presis definisjon av dyrevelferd i loven, omtales denne definisjonen som aktuell i forarbeidene.³⁵

Begge disse definisjonene legger vekt på at det enkelte dyret skal mestre miljøet det lever i, og at det er dyrets subjektive opplevelser som er avgjørende. Forarbeidene presiserer noen grunnleggende krav som er av avgjørende betydning for dyrenes velferd og trivsel. De tar utgangspunkt i de såkalte "fem friheter for husdyr", som skulle oppsummere en ideell velferd for dyr. Disse ble formulert av Brambell-kommisjonen på grunnlag av en omfattende

---

³¹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 19.

³² Samme sted.

³³ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 26.

³⁴ Stenevik og Mejdell (2011) s.17.

³⁵ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 19.

utredning av dyrevelferd i Storbritannia i 1965. I følge gjengivelsen av kommisjonens utredning i st.meld. nr. 12 (2002-2003)³⁶ listes det opp at dyrene har krav på:

- *Frihet fra sult, tørst og feilernæring*
- *Frihet fra unormal kulde og varme*
- *Frihet fra frykt og stress*
- *Frihet fra skade og sykdom*
- *Frihet til å utøve naturlig atferd*

Det enkelte dyrs velferd vil altså være avhengig av flere faktorer, som bl.a. det fysiske miljøet, det sosiale miljøet, stell og pleie. Ettersom subjektiv mestring er det sentrale, vil også egenskaper ved dyret selv som art, rase, kjønn, alder og tidligere erfaringer kunne spille inn.³⁷

Ved å ta i bruk begrepet dyrevelferd gis det altså et signal om at det skal legges vekt på det positive målet om at dyr skal ha det godt og trives. Isolert sett tilsier begrepet at det skal legges stor vekt på dyrs interesser i samfunnet. Begrepet er imidlertid skjønnsmessig. Hva som regnes som god dyrevelferd beror på en interesseavveining av en rekke rettslige og samfunnsmessige faktorer, og her vill både menneskelige og dyrevelferdsmessige hensyn inngå. Hva som legges i begrepet vil kunne variere over tid, mellom ulike personer eller grupper i samfunnet og mellom ulike dyrearter.

Vi ser f.eks. at samme handling kan være lovstridig for en dyreart men lovlig for en annen, og at vi på den måten trekker grensen for god dyrevelferd forskjellig for ulike arter av dyr. Det godtas f.eks. ikke at en hund holdes i bur hele livet, mens det godtas for rev i pelsdyrsnæringen (se kap.3.3.3).

3.2.2 Formålet om å fremme respekt for dyr

I tillegg til å fremme god dyrevelferd, skal loven etter § 1 også fremme "*respekt*" for dyr.

Ordlyden tilsier at dyr skal nyte anseelse i kraft av å være dyr, og at dette er noe vi mennesker er forpliktet til å ta hensyn til.

I forarbeidene presiseres det at: "*Det å fremme respekt for dyr er et selvstendig hensyn selv om manglende respekt for dyret ikke nødvendigvis vil medføre redusert velferd*".³⁸ Videre

---

³⁶ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 26.

³⁷ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 26.

presiseres det at begrepet fordrer etiske betraktninger knyttet til hvordan dyr bør/ikke bør behandles som skal vektlegges ut over rene velferdsbetraktninger.³⁹ Et dyr kan med andre ord ha god velferd, men samtidig være utsatt for ulovlig respektløshet.

Dette gir et viktig signal, ettersom loven da gir føringer om at også *holdninger* til dyr, og ikke bare handlinger er viktige. Dette gjenspeiles bl.a. i lovens § 12 som inneholder et forbud mot avlivning av dyr som selvstendig underholdnings- eller konkurranseelement. Dette forbudet er ikke bare begrunnet i at handlingen kan medføre unødige påkjenninger og belastninger for dyr, men også med at slike former for avlivning kan virke støtende på mennesker og strider mot formålet om å fremme respekt for dyr.⁴⁰ Et eksempel er tilfeller der dyr avlives av andre dyr, og selve avlivningen inngår som konkurranse eller underholdning, for eksempel hundekamper.⁴¹

Kravene om god dyrevelferd og respekt henger sammen. Etterlevelse av reglene om god behandling av dyr, godt levemiljø, tilstrekkelig tilsyn og stell osv. er faktorer som bidrar til god dyrevelferd, samtidig som det virker positivt inn på respekten for dyr. I forarbeidene uttales det at: "*Dyr som holdes i et stimulifattig miljø får ikke utviklet eller vist sin egenart, noe som bidrar til at mennesker lett kan miste respekten for dyrene(...)*".⁴² Magre og ustelte løskatter vil for eksempel av noen betraktes med forakt og avsky, mens velstelte familiekatter nyter høy anseelse.

Lovens uttrykkelige formål om god dyrevelferd og respekt for dyr er isolert sett en indikator på at dyr har et sterkt lovbeskyttet vern. Betydningen av begrepene for dyrene er imidlertid avhengig av flere faktorer. Hva som regnes som god og respektfull behandling i ulike typetilfeller er, som nevnt i kap.3.2.1, ikke bare avhengig av hva man isolert sett henter ut fra begrepene, men også av hvilke interesser som står mot hverandre. Virkningen av begrepene vil også avhenge av hvordan loven etterleveres og kontrolleres i praksis.

---

³⁸ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 93.

³⁹ Samme sted.

⁴⁰ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 45.

⁴¹ Stenevik og Mejdell (2011) s. 151.

⁴² St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 18.

3.3 Det rettslige vernet etter dyrevelferdsloven § 3

3.3.1 Generelt om bestemmelsen

Dyrevelferdsloven § 3 lyder: "*Dyr har en egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger*".

Bestemmelsen angir en generell rettslig standard for hvordan dyr skal behandles, og kommer til anvendelse enten ved siden av lovens materielle bestemmelser, eller på selvstendig grunnlag når loven for øvrig ikke dekker et konkret forhold.⁴³

Bestemmelsen gjelder for alle, og er således ikke rettet mot et spesielt pliktsubjekt.

Hovedansvaret når det gjelder domestiserte dyr, som kjæledyr, vil imidlertid påhvile dyrets eier.

Overtredelse av bestemmelsen kan bestå av både aktive og passive handlinger jf. "*behandles*" i bestemmelsens andre punktum

3.3.2 Begrepet egenverdi

Et av formålene med loven var å presisere dyrs status og rettigheter, og dette ble ifølge forarbeidene gjort ved å tilkjenne dyr "*egenverdi*" uavhengig av den nytteverdien de har for mennesker.⁴⁴

En alminnelig språklig forståelse av ordlyden tilsier at egenverdi innebærer at noe har verdi i kraft av å være det man er. Et menneske er tilkjent egenverdi i lovverket i kraft av å være menneske, og har f.eks. rett til liv, beskyttelse mot inngrep og overgrep og vern om privatlivet, uavhengig av faktorer som rase, kjønn eller seksuell legning.

Mennesker bruker dyr for en rekke formål. De har nytteverdi ved at de gir oss kjøtt og pels, brukes i forskning og gir oss hygge og selskap. Tilkjennelse av egenverdi innebærer at dyrene har en verdi uavhengig av om de mangler slike nytteverdier for oss mennesker.⁴⁵ På samme måte som for mennesker skal dette gjelde alle dyr, uavhengig av faktorer som art, rase osv.

---

⁴³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94

⁴⁴ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 22 og Innst.O. nr. 56 (2008-2009) s.37.

⁴⁵ Samme sted. s. 23.

Loven skal ta utgangspunkt i hva som er i dyrenes interesser,⁴⁶ og tilkjennelse av egenverdi innebærer i følge forarbeidene at det skal tas utstrakt hensyn til dyrenes naturlige behov, og at man aktivt skal forebygge sykdom, skade og smerte.⁴⁷

Egenverdi innebærer altså at dyrene er tilkjent egne interesser. Det tilsier at dyrenes interesse i å leve og ha det godt er viktige hensyn. Loven gir imidlertid et svært begrenset vern av dyrs liv. Egenverdien skal altså bare ha betydning for dyrene mens de lever,⁴⁸ men heller ikke da skal begrepet ifølge forarbeidene tolkes for vidt. Tilkjennelse av egenverdi ga f.eks. ikke grunnlag for å vurdere noen av forskriftene om husdyrhold på nytt da den nye dyrevelferdsloven trådte i kraft.⁴⁹

Hvilken betydning vil så egenverdigbegrepet i loven ha for dyrenes rettsvern? Det kan ikke utledes verken rettigheter eller direkte rettslig beskyttelse fra begrepet, og det har dermed karakter som en indirekte rettsregel.⁵⁰ Virkningen av å tilkjenne dyr egenverdi er i følge Ellefsen kun ment å være holdningsskapende.⁵¹

Selv om egenverdigbegrepet ikke vil ha noen direkte rettslige virkninger for dyrene, vil begrepet imidlertid kunne ha betydning for tolkning og anvendelse av lovens øvrige bestemmelser. Selv om begrepet fremstår som en indirekte rettsregel, bidrar stadfestelsen av egenverdi i loven til å tydeliggjøre at loven skal beskytte dyrene først og fremst av hensyn til dyrene selv.

3.3.3 Når behandles dyrene "godt"?

Bestemmelsens andre punktum inneholder et generelt påbud om å behandle dyr "godt".

Ordlyden tilsier at dyr skal behandles slik at de trives i det miljøet de lever i, og at de skal få dekket sine fysiske og mentale behov så langt det lar seg gjøre. God behandling henger nært sammen med innholdet av dyrevelferdsbegrepet.⁵²

God dyrevelferd er ingen fastlagt standard, og kan variere over en skala fra meget god til meget dårlig.⁵³ De fleste er nok enige om at vold mot dyr, mangelfull behandling av smertefulle sykdommer og unnlattelse av å gi dyrene mat over lang tid ikke vitner om god

---

⁴⁶ Samme sted s. 7.

⁴⁷ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 150

⁴⁸ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 9.

⁴⁹ Samme sted s. 12.

⁵⁰ Stenevik og Mejdell (2011) s. 35.

⁵¹ Ellefsen (2013) s.38.

⁵² Se kap.3.2.1.

⁵³ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 27.

behandling av dyr eller god dyrevelferd. Beveger man seg derimot fra denne nedre delen av skalaen, kan vurderingen av hva som regnes som god behandling bli mer komplisert. Dyrene har krav på noe mer enn vern mot mishandling, vanskjøtsel og lidelse. Men hvor mye har de egentlig krav på, og hvordan trekkes grensen mellom god og dårlig behandling?

Hold av dyr medfører frihetsberøvelse som setter visse begrensninger i forhold til dyrenes normale atferd. Uten at dette forholdet aksepteres, kunne man vanskelig opprettholde dagens dyrehold.⁵⁴ Selv om dyrene holdes i fangenskap, har vi i dag betydelige kunnskaper om dyrs atferd og behov. Dette gir faglig grunnlag for å vurdere hvilke behov de ulike artene har, og som må tilfredsstilles for at dyrene skal ha det så godt som mulig i fangenskap.

God behandling krever i følge forarbeidene at det tas hensyn til dyrenes fysiske og mentale behov ut fra deres egenart, og deres evne til positive og negative opplevelser.⁵⁵ Fysiske behov stiller f.eks. krav til miljø, fôrkvalitet og mosjon, mens positive og negative opplevelser henspiller på faktorer som positiv menneskelig kontakt, omsorg og begrensning av skremmende elementer i omgivelsene. At hensynet skal tas ut fra dyrenes egenart, innebærer at kravet om god behandling hovedsaklig er rettet mot dyret som enkeltindivid. Hvert enkelt individ har altså etter loven krav på god behandling. Bestemmelsen skal imidlertid gjelde for typer av dyrehold med flere hundre- eller tusentalls individer. I slike tilfeller er det ikke praktisk mulig å føre tilsyn med hvert enkelt individ.⁵⁶ Det er f.eks. ikke praktisk mulig å vurdere velferden til hver enkelt fisk i et oppdrettsanlegg. I slike tilfeller må vurderingen hovedsaklig bero på den gjennomsnittlige velferden til besetningen under ett.

Retningslinjer for hva som må til for at dyrene skal behandles godt er også konkretisert i andre bestemmelser i loven. § 23 stiller f.eks. krav til dyrs levemiljø, § 24 stiller krav til tilsyn og stell av dyr og § 25 stiller krav til forsvarlig avl.

For produksjonsdyrenes vedkommende presiseres også kravene til god behandling i forskrifter som omhandler de ulike artene. Forskrift om hold av storfe § 1 angir f.eks. trivsel som et formål med forskriften, og stiller bl.a. krav om liggeplass med mykt underlag i § 22 andre ledd. Forskrift om hold av svin § 8 tredje ledd krever bl.a. at svin skal oppstalles slik at de kan se, lukte og høre andre svin. Innholdet av kravet til god behandling varierer altså med

---

⁵⁴ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 11-12.

⁵⁵ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 24.

⁵⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 93.

hvilket dyreslag det er tale om. Dette er også naturlig ettersom det skal tas hensyn til dyrene ut fra deres egenart.

Det finnes ingen forskrift som regulerer hold av ulike kjæledyr. For kjæledyrene finner man imidlertid veiledninger for hold av de ulike artene som er utarbeidet av Mattilsynet.

Anbefalingene for dyrehold man finner i disse brosjyrene vil langt på vei oppfylle lovens krav om god behandling.⁵⁷ Hunder har f.eks. krav på sosial kontakt både med mennesker og andre hunder.⁵⁸

De ulike rettskildene sier noe om hvilke hensyn som må tas for at dyrene skal behandles godt. Hva som i praksis vurderes som tilstrekkelig god behandling i ulike tilfeller vil imidlertid bero på en avveining av ulike hensyn.⁵⁹ I denne vurderingen står faglige og etiske dyrevelferdshensyn sentralt.⁶⁰ Det skal også legges vekt på den alminnelige oppfatningen i samfunnet til enhver tid.⁶¹

Befolkningen er generelt mer opptatt av at dyr skal behandles godt,⁶² men det finnes også hensyn som medfører begrensninger av dyrenes interesser. Økonomiske hensyn, praktiske hensyn, tradisjon og menneskelige ønsker fører i noen tilfeller til at dyrenes interesser må vike i større eller mindre grad. Det er den til enhver tid gjeldende oppfatning av god dyrevelferd for ulike typetilfeller som må legges til grunn. Denne oppfatningen vil ikke alltid samsvare med det som er naturlig ut fra lovens ordlyd. Det er f.eks. fra ulike hold anført at dyrene i pelsnæringen ikke har god dyrevelferd etter en naturlig forståelse av lovens ordlyd, men at slikt dyrehold likevel godtas på grunn av økonomiske og næringsmessige interesser. Stenevik og Mejdell mener at det kanskje er mer naturlig å tale om aksept enn god behandling av dyr der dyrenes interesser i vesentlig grad må vike for motstående interesser.⁶³

Dommen om pelsdyrsoppdrett i Eidsivating lagmannsrett kan tas til inntekt for et slikt syn.⁶⁴ Lagmannsretten uttaler at *"(...)Dersom en kun la en etisk betraktning til grunn for vurderingen av pelsdyrsoppdrett, så ville slik virksomhet vanskelig kunne aksepteres"*. Uttalelsen tilsier at pelsdyrshold i utgangspunktet ikke innebærer god behandling av dyr.

---

⁵⁷ Mattilsynets tilsynsveileder om hold av hund s.4.

⁵⁸ Mattilsynets veileder for hold av hund s.5

⁵⁹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 7.

⁶¹ Samme sted.

⁶² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 9.

⁶³ Stenevik og Mejdell (2011) s. 38-39.

⁶⁴ LE-1999-306.

Lagmannsretten uttaler videre at *"det avgjørende spørsmålet blir om den måten ankemotparten behandler dyrene på, er i strid med dyrevernloven...Det fremgår...at lovgiver da dyrevernloven ble vedtatt i 1974, uttrykkelig vurderte forholdet til pelsdyrsoppdrett og kom til at slik dyrehold måtte aksepteres"*. Det ble fremhevet at det ikke var fremkommet noe som tyder på at lovgiver selv vurderte forholdet annerledes i dag enn tidligere, og at pelsdyrsoppdrett representerer en økonomiske næring i distriktene som får økonomisk støtte fra staten. Det kan altså for noen tilfeller se ut til at det åpnes for å tolke kravet om god behandling innskrenkende til fordel for sterke menneskelige ønsker og behov.

I dyrevelferdsmeldingen uttales det at: *"Dommen reiser det prinsipielle spørsmålet om verdien av å ha en dyrevernlov som tillater uetisk dyrehold"*.⁶⁵ Det denne dommen viser er at det er forskjeller på hva som aksepteres av behandling for ulike dyreslag, alt etter hvilke hensyn som gjør seg gjeldende for typetilfellet. Det blir dermed problematisk å vite hva man egentlig kan hente ut fra lovens vilkår. I tilfeller der dyrene ikke får tilfredsstillende naturlig atferd og behov, og der dyreholdet i tillegg vurderes av domstolene som uetisk, kan man vanskelig tale om god behandling av dyr. Vurderingstemaet vil i slike tilfeller ikke være om dyrene får god behandling, men om man befinner seg innenfor grensene av akseptert dyrehold for den aktuelle dyrearten.

I forhold til dyrearter der det ikke gjør seg gjeldende slike sterke praktiske eller økonomiske hensyn vil bestemmelsen kunne ha større betydning for det rettslige vernet. Dette gjelder bl.a. kjæledyr. For slike dyr vektlegges fysiske og mentale behov høyt i tråd med lovens krav om god behandling. I rettspraksis ser man at det for slike dyrearter blir foretatt en reell vurdering av om behandlingen er tilstrekkelig god, og ikke bare om man finner seg innenfor grenser for akseptert dyrehold. Et eksempel er dommen i RG.2001.377 hvor en person til sammen hadde 63 hunder. Disse hadde tilstrekkelig med mat og vann, men måtte stå nesten hele døgnet i små og delvis mørke binger og bur. Hundene fikk ikke oppfylt grunnleggende behov for aktivitet, luft og sosial omgang med artsfrender eller mennesker, noe som ble ansett som et brudd på loven. Sammenligner man de to dommene som er omtalt ovenfor ser man f.eks. at det er tillatt å holde pelsdyr i bur på grunn av menneskelige hensyn, mens det samme ikke er tillatt for hund der det ikke finnes tilsvarende interesser.

---

⁶⁵ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 20.

3.3.4 Hva regnes som påkjenninger og belastninger?

Dyrene skal etter § 3 annet punktum beskyttes mot fare for unødige "påkjenninger og belastninger".

Etter ordlyden er det klart at klare tilfeller av lidelse er omfattet, men ordlyden tilsier videre at også andre negative følelser og forhold dekkes av bestemmelsen. Enhver subjektiv opplevelse av motvilje eller ubehag kan som utgangspunkt klassifiseres som en påkjenning og belastning, men ut fra praktiske hensyn er det klart at bestemmelsen ikke er ment å tolkes så vidt. Ut i fra lovens formål om god dyrevelferd og respekt, og det positivt formulerte kravet om god behandling i § 3, bør det imidlertid kunne legges til grunn at begrepet skal tolkes vidt.

I forarbeidene presiseres det at påkjenninger og belastninger omfatter bl.a. sykdommer, skader og påregnelige farer. Videre uttales det at klassifiseringen av påkjenninger og belastninger bør baseres på vitenskapelige vurderinger.⁶⁶

Lovens materielle bestemmelser, andre lover og forskriftene gitt med hjemmel i loven gir i mange tilfeller veiledning i forhold til hva som er akseptabelt dyrehold. Dersom disse tolkes antitetisk vil de i mange tilfeller også si noe om hva som ikke er akseptert, og som dermed regnes som en påkjenning eller belastning. Forskrift om bruk av elektrisk strøm ved trening av hund § 3 forbyr f.eks. bruk av strøm ved trening, med unntak for visse tilfeller. Dersom bestemmelsen tolkes antitetisk tilsier dette at bruk av elektrisk strøm utenfor disse tilfellene er en påkjenning eller belastning.

I rettspraksis er det ofte de klare bruddene på § 3 som kommer inn for domstolene, og de gir dermed begrenset veiledning for hvordan den nedre grensen for påkjenninger og belastninger skal trekkes. Et eksempel på et tilfelle med klare lidelser er LB.2001.1947. I denne saken hadde to personer mishandlet en katt ved å helle brennbar væske på den, tent på og slått den med en hammer.

Den nedre grensen for hva som regnes som en påkjenning eller belastning er vanskelig å fastslå konkret. Klassifiseringen av påkjenninger og belastninger må som utgangspunkt baseres på vitenskapelig kunnskap. I tilfeller der slik kunnskap ikke finnes må man legge et føre-var-prinsipp til grunn.⁶⁷ Som en hovedregel kan det legges til grunn at det som er en påkjenning eller belastning for et menneske også vil være det for et dyr.

---

⁶⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 94.

⁶⁷ Se kap. 3.3.5.

3.3.5 Begrepet "fare for"

Dyrene skal etter § 3 ikke bare beskyttes mot å bli påført påkjenninger og belastninger, men også mot "fare" for slike. Dette innebærer for det første en plikt for dyreholdere og samfunnet generelt til å sette i verk tiltak for å forhindre at unødige påkjenninger og belastninger opptrer.⁶⁸ Det er altså ikke avgjørende om en slik fare realiserer seg i unødige påkjenninger og belastninger. Det er tilstrekkelig for overtredelse av bestemmelsen at slik fare foreligger.

Et eksempel på dette finner vi i saken inntatt i Rt.1988.928. Saken gjaldt en person som hadde skutt en tamrein som beitet på hans jorder. Tiltalte ble dømt for overtredelse av daværende dyrevernlav § 9 fordi avlivningen skjedde ved bruk av revolver på 50 meters hold.

Høyesterett uttalte at det avgjørende er *"den fare dyret utsettes for, ikke i hvilken utstrekning avlivningen faktisk medførte lidelse"*.

Begrepet medfører videre at det skal legges til grunn et føre-var-prinsipp (forsiktighetsprinsipp) for tilfeller der man mangler kunnskap om dyret og dets opplevelser.⁶⁹ Vurderinger om dyrevelferd og hva som er unødige påkjenninger og belastninger for dyr bør generelt baseres på faglige vurderinger. Det er likevel ikke alle forhold som er målbare eller har tilstrekkelig vitenskapelig grunnlag. Det er derfor i en del tilfeller nødvendig med skjønnsmessige vurderinger og beslutninger, og det er spesielt i slike tilfeller man må legge et forsiktighetsprinsipp til grunn. Opplevelse av smerte er f.eks. subjektivt, og kan ikke måles direkte verken hos mennesker eller dyr. I forskningsmiljøene er det bl.a. vært uenighet omkring fiskers evne til å føle smerte,⁷⁰ og i et slikt tilfelle må man altså legge et forsiktighetsprinsipp til grunn. Det samme gjelder for tilfeller der mistriivsel hos dyret er vanskelig å registrere. Kaniner er f.eks. stille dyr som ikke kommuniserer misnøye like klart vokalt eller gjennom kroppsspråk som f.eks. en hund.

Vurdering av om faregrensen er overtrådt i konkrete tilfeller vil bero på skjønn, og i noen tilfeller kan det være vanskelige bevismessige spørsmål. For hunder som holdes i trange byleiligheter, og som på grunn av f.eks. helsemessige problemer hos eier har begrensede muligheter for luft og mosjon, kan faregrensen være overtrådt lenge før hunden påviselig lider. Men her må det også tas i betraktning dyreeiers vilje og mulighet til å rette på forholdene. Hvilke tiltak man kan kreve for å forhindre fare for unødige påkjenninger og

---

⁶⁸ Ot.prp. nr. 15 (2002-2003) s. 94.

⁶⁹ Samme sted.

⁷⁰ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 24.

belastninger vil også avhenge av de aktuelle påkjenningenes og belastningens art og grad. I Rt.2006.1105 uttalte Høyesterett at det må foretas en *"avveining av de lidelser dyret risikerer å bli påført, mot de oppofrelser som dyreeier kan pålegges for at denne risikoen skal fjernes eller reduseres"*. Dersom det er fare for betydelig lidelse, kan loven kreve tunge tiltak.

3.3.6. Hvilke påkjenninger og belastninger er nødvendige?

Dyrevelferdsloven bestemmer at dyr skal beskyttes mot de påkjenninger og belastninger som er *"unødige"*. Lovens krav om å fremme god dyrevelferd, respekt og god behandling av dyr, kan anses som ideelle formål med loven. Forbudet mot fare for unødige påkjenninger og belastninger setter på sin side den nedre strafferettslige grensen for behandling av dyr. Beskyttelse mot unødige påkjenninger og belastninger er samtidig en viktig og naturlig del av det å behandle dyrene godt.

Bestemmelsens ordlyd tilsier at dyr kan utsettes for påkjenninger og belastninger til en viss grad, men at dette ikke skal skje vilkårlig. Menneskelig varetakt av dyr innebærer en frihetsberøvelse som i større eller mindre grad begrenser dyrenes naturlige atferd.⁷¹

Frihetsberøvelse kan i seg selv medføre visse påkjenninger og belastninger for dyret.

Husdyrhold er likevel alminnelig akseptert i samfunnet, og det er ikke meningen at loven skal beskytte dyrene mot alle påkjenninger og belastninger.⁷² Spørsmålet blir derfor hvilke påkjenninger og belastninger som er nødvendige, og dermed lovlige, og hvordan denne nødvendigheten defineres.

Påkjenninger og belastninger skal etter lovens ordlyd ikke skje vilkårlig. Dette tilsier at påkjenninger og belastninger bare skal aksepteres der det ikke finnes adekvate handlingsalternativer. Det kreves med andre ord at det foreligger et berettiget formål med å påføre dyrene påkjenninger og belastninger, og at handlingene overfor dyret må være nødvendige for oppfyllelse av formålet. Vurderingstemaet i nødvendighetsvurderingen blir altså om de interesser som er forbundet med å påføre dyret påkjenninger eller belastninger tjener et berettiget formål, er nødvendige og tilstrekkelig tungtveiende slik at hensynet til dyret må vike.

Rt.2008.1789 er et eksempel på et tilfelle der hensynene som talte for å påføre dyret lidelse ikke var tilstrekkelig tungtveiende. En mann hadde avlivet en tamrein uten at den på forhånd var gjort bevisstløs. Avlivningsmetoden var anført å være en gammel samisk sedvane. Retten

---

⁷¹ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 48.

⁷² St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 17.

kom til at tamreinens lidelse var unødig ettersom det fantes alternative avlivningsmetoder for slakting utenfor slakteri som umiddelbart ville ført til bevisstløshet. Sedvanen kunne ikke begrunne handlingens lovlighet fordi den var i klar motstrid til de grunnleggende hensynene loven bygger på.

For noen tilfeller er grensen mellom unødige og nødvendige påkjenninger og belastninger nærmere konkretisert i lovens materielle bestemmelser og i forskriftene. Det er f.eks. satt et uttrykkelig forbud mot vold mot dyr i lovens § 14 a, og et forbud mot seksuell omgang med dyr i § 14 c. Disse forholdene defineres i loven som unødige påkjenninger og belastninger, og derfor som ulovlige handlinger. Fra forskrift om hold av høns og kalkun kan det utledes at det ikke regnes som unødige påkjenninger eller belastninger at fjørfe blir holdt inne hele livet, og fra forskrift om hold av pelsdyr § 25 kan det utledes at et gulvareal for mink på henholdsvis 0,27 m² eller 0,47m² (avhengig av vekt) ikke vil utgjøre unødige påkjenninger eller belastninger.

For tilfeller der verken loven eller forskriftene presiserer hvor grensen går, vil det være opp til rettssystemet og forvaltningens skjønn å skille mellom nødvendige og unødige påkjenninger og belastninger.

Denne grensen er ingen fastlagt standard verken i lovverket eller i praksis. Vurderingen skal ifølge forarbeidene hovedsakelig baseres på faglige vurderinger⁷³, men den til enhver tid gjeldende samfunnsoppfatning vil også være av stor betydning.⁷⁴ Herunder vil både etiske, moralske, økonomiske, nyttemessige og ønskepregede hensyn være aktuelle. Nødvendigheten av en påkjenning eller belastning vil altså bygge på en avveining mellom vern av dyr på den ene siden, og menneskenes og samfunnets interesser på den andre.

Praksis på dyrevelferdsområdet gjenspeiler at skjønnsmessige grensetrekninger varierer alt etter hvilke dyrevelferdsmessige og menneskelige hensyn som gjør seg gjeldende for typetilfellet. Særlig utøves skjønnet på ulike måter i forhold til ulike kategorier av dyr. Som påpekt i kap. 3.3.3 regnes ikke hold av pelsdyr i bur som god dyrevelferd, fordi det kan medføre store påkjenninger og belastninger for dyrene. Det er likevel godtatt at f.eks. rever holdes i bur, selv om de i likhet med kjæledyr som hunder har behov for mosjon og bevegelse. Begrunnelsen henger sammen med at næringsmessige og økonomiske interesser veier tungt i

---

⁷³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 12.

⁷⁴ Ot.prp. nr. 15(2008-2009) s. 94.

forhold til pelsdyr. Grensen for akseptable påkjenninger og belastninger strekkes derfor lenger for rever enn for kjæledyr der slike typer hensyn ikke gjør seg gjeldende.

Grensen mellom rettmessig og rettsstridig behandling av dyr har også blitt endret i takt med endringer i de alminnelige holdninger til dyr i samfunnet og med endringer i samfunnet generelt, som f.eks. fremvekst av nye produksjonsmetoder. I tidligere tider fantes det f.eks. ikke bestemte normer om hvordan man skulle oppdra hunden, mens det i dag er bred aksept om at lysbetont trening er det naturlige utgangspunktet.⁷⁵ Holdningsendringer henger bl.a. sammen med at vi i dag har kunnskap og midler som gjør at vi i mye større grad enn tidligere kan forebygge eller lindre dårlige forhold slik at påkjenninger og belastninger kan unngås eller reduseres. Til tross for økt kunnskap ser man likevel at noen dyr ikke får optimal behandling. Dette gjelder særlig produksjonsdyrene der dyrevelferden må vike for økonomiske rammer og rasjonalisering.

Ellefsen viser til hvor sammenflettet dyrevelferdsloven er med øvrige samfunnsforhold, og at menneskelige interesser rangerer over dyrenes interesser i mange tilfeller. Han uttaler at: "Det fortsatt [er] lovlig å påføre dyr smerte og ubehag, så lenge det anses som "samfunnsnyttig.""⁷⁶ De handlingene som ikke tillates er handlinger uten samfunnsnytte, som f.eks. når privatpersoner mishandler sine egne dyr.

Det er fra flere hold blitt kritisert at bestemmelsen åpner for stor fleksibilitet i forhold til hvor mye påkjenninger og belastninger dyr kan utsettes for ut fra menneskelige hensyn. Kritikken henger sammen med at § 3 er en rettslig standard som ikke selv inneholder de normene som skal etterleves. Disse må søkes utenfor loven selv, og kan være av ulik karakter, herunder vitenskapelig, etisk, følelsesmessig eller økonomisk karakter.⁷⁷ Larsen mener at den gamle lovens formulering om lidelse i utrengsmål var en strikk som kunne tøyes alt etter menneskers behov, syn på dyrs nytte/unytte og økonomiske og samfunnsmessige interesser i dyreholdet.⁷⁸

Kjæledyr har generelt en høy status i samfunnet, og lever ofte tett sammen med eieren/eierne som en del av familien. Kjæledyrs nyttefunksjon er hovedsakelig at de er til selskap og glede for eieren. De har ikke økonomisk eller næringsmessig betydning på samme måte som produksjonsdyrene. Måten disse dyrene betraktes av menneskene får som nevnt under kap. 3.3.3 også betydning for hvordan de behandles, og hvordan grensene for unødige

---

⁷⁵ Dyrevelferdsloven § 26 c.

⁷⁶ Ellefsen (2013) s. 40.

⁷⁷ Stenevik og Mejdell (2011) s. 35-36.

⁷⁸ Larsen (2003) s. 16.

påkjenninger og belastninger trekkes. På grunn av sin status aksepteres det mindre av påkjenninger og belastninger for kjæledyr før de anses som unødige enn for produksjonsdyr.

Oppfatninger om nødvendigheten av å påføre dyr påkjenninger og belastninger varierer sterkt blant ulike samfunnsgrupper, og henger sammen med deres syn på dyrenes moralske og juridiske status. Flere høringsinstanser, herunder Dyrevernallianse uttalte at begrepet burde erstattes med en sterkere aktsomhetsplikt, hvor man aktivt skal forebygge lidelser og andre belastninger.⁷⁹

Begrunnelsen for å innta en rettslig standard i en så sentral bestemmelse som § 3, henger sammen med at det er behov for en generell regel som er fleksibel slik at den kan endre innhold i tråd med samfunnsutviklingen og nye holdninger til dyrevelferd. Videre er det også behov for en generell regel som kan anvendes på alle tilfeller, også der det mangler konkrete bestemmelser som regulerer et forhold.

Den rettslige standarden gjør § 3 til en fleksibel bestemmelse som kan endres og anvendes til enhver tid under forskjellige forhold. Samtidig vil en rettslig standard som denne også medføre en svakhet ettersom loven ikke setter klare grenser for hva som er rettmessig og rettsstridig behandling av dyr. Det kan derfor medføre vansker både i en forvaltningssak og i en straffesak å komme frem til hvor grensen skal settes.

Hvilken reell beskyttelse som ligger i en slik rettslig standard, vil variere ut fra hvilket innhold den gis til enhver tid, både på selvstendig grunnlag og gjennom konkretisering i andre bestemmelser.⁸⁰

4 DET RETTSLIGE VERNET I FORHOLD TIL UTVALGTE PROBLEMSTILLINGER

Det er estimert at ca hver tredje husholdning har et kjæledyr i Norge.⁸¹ Flertallet av dem som har kjæledyr har nok et ønske om å behandle dyrene godt. Det er likevel på det rene at det foreligger brudd på dyrevelferdslovgivningen, også i forhold til kjæledyr. Dette henger blant annet sammen med at mange dyreeiere har liten erfaring og mangler tilstrekkelig kunnskap om dyret vedkommende skal ta hånd om.⁸² Manglende kunnskap kan resultere i ulike

---

⁷⁹ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 23.

⁸⁰ Stenevik og Mejdell (2011) s. 36.

⁸¹ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s.31.

⁸² Samme sted s. 45.

påkjenninger og belastninger for dyret. Retts- og forvaltningspraksis viser f.eks. at mangler i levemiljøet er utbredt, og sannsynligvis er det også store mørketall.

Mens lovens hovedbestemmelse og lovens formål oppstiller idealene for god dyrevelferd og setter de generelle nedre grensene for lovlig behandling av dyr, er det de materielle bestemmelsene som oppstiller de mer konkrete forbudene og påbudene for å verne og beskytte dyr. For dyrs rettsvern vil de materielle bestemmelsene være svært viktige, særlig når de sentrale begrepene i loven er av en slik skjønsmessig karakter.

I det følgende undersøkes det nærmere hvordan ulike aspekter av lovens idealer og nedre grenser er implementert i noen av lovens materielle bestemmelser. Redegjørelsen tar først for seg en generell problemstilling som omhandler kompetanse i forhold til alle kjæledyr. Videre ses det nærmere på hvordan god dyrevelferd og vern mot unødige påkjenninger og belastninger er sikret i forhold til ulike problemstillinger som omhandler levemiljø. Her sammenlignes vernet for henholdsvis hund og kanin.

4.1. Kompetansekravet

Kunnskapsmangel ved hold av kjæledyr er ofte årsak til redusert eller dårlig dyrevelferd. For å kunne etterleve lovens krav om god behandling og beskyttelse mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, er det en forutsetning at den som har ansvar for dyrene har tilstrekkelig med kunnskap om deres behov.

Dyrevelferdsloven § 6 krever at dyr skal ivaretas av *"tilstrekkelig og faglig kompetent personell."*

Ordlyden tilsier at dyreholder må ha kunnskap om den aktuelle artens fysiske og psykiske behov, og at vedkommende må være i stand til å imøtekomme disse.

Dette fremgår også av forarbeidene, som fremhever at kompetansekravet innebærer at dyreholder fullt ut skal forstå hensikten med alle bestemmelsen i dyrevelferdsloven, og skal kunne forebygge velferdsproblemer og finne tiltak hvis velferdsproblemer oppstår.⁸³

Tilsynelatende er det omfattende krav til kunnskap som kreves etter lovens ordlyd og forarbeidene. Dyrevelferdsloven regulerer en rekke ulike aspekter ved dyrehold, herunder ernæring, levemiljø, sosiale behov og tiltak mot sykdom, og loven krever at dyreholder har tilstrekkelig kunnskap om alle disse ulike aspektene ved dyreholdet.

---

⁸³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 32.

Kompetansekravet presiseres dessuten for noen dyrearter i forskrifter hjemlet i loven. Mange av disse inneholder konkrete krav til reell og formell kompetanse. Et eksempel er forskrift om hold av høns og kalkun, hvor det bl.a. kreves at dyreholder som har slaktekylling skal ha gjennomgått kurs godkjent av mattilsynet.⁸⁴

Kunnskap om dyrearten man skal ta hånd om, er ikke alene tilstrekkelig til å sikre dyrenes velferd. I tillegg må dyreholder ha evne og vilje til å imøtekomme dyrenes ulike behov. I teorien er kravet om evne og vilje i tillegg til faglig kunnskap ofte formulert som et spørsmål om krav til skikkethet.⁸⁵ Med skikkethet menes en persons personlige forutsetninger og holdninger. Spørsmålet er om et krav til skikkethet kan innfortolkes i kompetansekravet.

Ordlyden oppstiller ikke eksplisitt et krav om skikkethet. Skikkethet faller likevel inn som et en naturlig del av "kompetanse" i bestemmelsens ordlyd, særlig når man ser ordlyden i sammenheng med bestemmelsens tredje ledd hvor det står at dyr ikke skal overlates til personer som "ikke kan eller vil behandle dyr forsvarlig".

Et krav om skikkethet synes også å følge av forarbeidene hvor det bl.a. uttales: *"Likeledes vil en person som har vist seg uskikket til å stelle sau, samtidig kunne bli vurdert som uskikket til å holde andre dyr"*.⁸⁶

I rettspraksis finnes det ingen dom som direkte sier noe om kravet til skikkethet, men vurdering av eiers skikkethet har vært fremme i flere saker om bl.a. fradømming av retten til å ha med dyr å gjøre. Eksempler på dette ser man f.eks. i saker om dyrevelferd der personer med helsemessige eller sosiale problemer er involvert. Disse personene har ofte en intensjon om å ta vare på dyrene sine, samtidig som deres situasjon medfører at de ikke makter dette på en måte som er tilfredsstillende for dyrene.⁸⁷ Et eksempel er dommen inntatt i Rt.1992.615. I denne saken ble en kvinne fradømt retten til å holde hund for et tidsrom på tre år. Retten påpekte at vanskjøtselen sannsynligvis hadde noe å gjøre med kvinnens narkotikamisbruk. I andre saker brukes også begrepet "skikket" eller "uskikket" direkte. Et eksempel er Rt.1974.1106 som gjaldt drift av kennel uten samtykke fra dyrevernemda. Her uttales det at: *"Herredsretten har funnet domfelte skikket til å ha hunder(...)"*. I LG.2002.917 som gjaldt vanstell av katter la lagmannsretten til grunn at domfelte var uskikket til å ha dyr i sin

---

⁸⁴ Forskrift om hold av høns og kalkun vedlegg 1.

⁸⁵ Stenevik og Mejdell (2011) s. 76.

⁸⁶ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 116.

⁸⁷ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 46 og Larsen (2003) s.103-104.

alminnelighet. At problemstillingen vurderes i rettspraksis tilsier at et krav til skikkethet kan innfortolkes i kompetansekravet.

I kravet til skikkethet ligger også et krav til personers holdninger. At holdninger er viktige i forhold til dyrevelferd fremgår også av lovens formål om respekt for dyr. Dyreeiers holdninger trekkes også inn i rettspraksis. Et eksempel er Rt. 1975.807. Her uttales det: *"Den som viser slik uansvarlig holdning i forhold til sine husdyr og en så absolutt manglende forståelse for dyrs lidelser, bør ikke ha med dyr å gjøre... Dette vitner om en skremmende ufølsomhet i forhold til dyr... Jeg finner at dyr bør være varig vernet mot å komme i varetekt hos en som så klart har godtgjort hvor lite deres lidelser betyr for ham"*.

Et krav om skikkethet faller etter dette naturlig inn under kompetansekravet i bestemmelsen.

Kompetansekravet skal gjelde for mange ulike dyrearter under mange ulike forhold. I forarbeidene presiseres det derfor at innholdet i kompetansekravet vil kunne variere over tid og med ulike aktiviteter og dyrearter.⁸⁸

Spørsmålet er hvilken betydning kompetansekravet har i forhold til kjæledyr.

Som for alle andre dyrearter kreves det også i forhold til kjæledyr at den ansvarlige for dyret har tilstrekkelige kunnskaper, og er skikket til å ivareta dyret på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Et aktuelt spørsmål i forhold til kjæledyr er hvordan dyreeier tilegner seg kunnskap og hvordan det sikres at disse kravene blir ivaretatt i praksis.

Hvem som helst kan i prinsippet skaffe seg kjæledyr, og det finnes ingen form for formell godkjenningssordning av personer som skaffer seg kjæledyr. Et formelt krav om godkjenning for privat dyrehold ville være vanskelig å håndheve i praksis, og er i følge forarbeidene ikke aktuelt for alminnelig kjæledyrhold i overskuelig fremtid.⁸⁹

I tillegg understreker forarbeidene en vanlig holdning om at det ikke kreves så store kunnskaper for holde et fåtall kjæledyr på en dyrevelferdsmessig måte, sett i sammenheng med f.eks. hvor kompetansekravende det er å drive et landanlegg for settefisk.⁹⁰

Det er likevel på det rene at det også i forhold til kjæledyr foreligger brudd på lovgivningen som kan tilbakeføres til manglende kunnskap, eller evne og vilje til å ivareta dyrets behov.⁹¹

---

⁸⁸ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 34.

⁸⁹ Samme sted s. 12.

⁹⁰ Samme sted s. 34.

Hold av familiedyr krever innsikt både om biologi, atferd og behov, som kan variere mye mellom de ulike artene, og mellom individer av samme art. Noen hunderaser krever f.eks. generelt mye mosjon, men hvor mye som kreves vil også avhenge av individets alder, fysiske helse osv.

Mange foretar nok i praksis selv en grundig vurdering før de bestemmer seg for å skaffe seg et kjæledyr, og setter seg inn i dyrets behov og muligheten vedkommende har til å tildresstille disse. Dette gjelder i særlig grad hund, og henger både sammen med at hunder er forholdsvis dyre og fordi mange har en oppfatning av at hunder er krevende dyr. Når det gjelder anskaffelse av katter, kaniner og andre smådyr er avgjørelsen om anskaffelse oftere preget av tilfeldigheter. Dette henger sammen med at disse dyrene ofte blir solgt billig eller gitt bort mellom private og fordi mange tror disse dyrene er lette å holde.

Den som selger, gir bort eller på annen måte overlater dyr til andre har også et ansvar for å vurdere om kravene til kompetanse er tildresstilt. Den som f.eks. selger valper må på forhånd undersøke holdninger og kunnskapsnivå hos potensielle valpekjøpere og sørge for å gi adekvate råd. Ved salg fra dyrebutikk er det lettere å håndheve kravet om informasjon om dyrets behov enn ved salg mellom private.⁹²

Et annet virkemiddel som skal bidra til å heve kompetansen for eiere av kjæledyr er opplæringsmateriell som er utarbeidet i regi av Mattilsynet. På Mattilsynets nettsider finner man brosjyrer om de ulike dyreartene som omhandler grunnleggende behov hos det aktuelle dyret, og ulike måter å sikre disse på. Andre måter å tilegne seg nødvendig kunnskap er å gå på kurs, lese bøker eller undersøke på internett.

Det foreligger altså mange *muligheter* for å skaffe seg nødvendig kunnskap om det aktuelle dyret. Problemet i forhold til kjæledyr er imidlertid at det er vanskelig å sikre at kravene blir etterfulgt og tilstrekkelig ivaretatt i praksis. Hvem som helst kan i praksis skaffe seg kjæledyr uavhengig av kunnskap, vilje og evne til å ivareta dyrets interesser. Det foreligger ingen registreringsplikt for eiere av kjæledyr, og det byr på særlige utfordringer å kontrollere at kravene ivaretas i praksis.⁹³ Om og i hvilket omfang kjæledyr har tilstrekkelig kompetente eiere er derfor ofte usikkert.

---

⁹¹ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 45.

⁹² <http://www.radetfordyreetikk.no/1996/06/dyrehold-og-ansvarshavendes-egnethet/>

⁹³ Se kap.5.

4.2. Dyrs levemiljø generelt

Lovens formål om god dyrevelferd og respekt for dyr fremmes gjennom de krav lovens materielle bestemmelser setter i form av handlinger, unnlatelser, forbud og påbud.⁹⁴ De materielle bestemmelsene vill også bidra til å presisere grensen mellom hva som er lovlig behandling av dyr, og hva som medfører ulovlige påkjenninger og belastninger jf. § 3.

Når mennesker holder dyr, tar man samtidig kontroll over hele dyrets livsløp. Dyret er dermed prisgitt den omsorg og behandling som blir gitt av menneskene.⁹⁵ Dette medfører et særskilt ansvar for de dyrene som holdes i fangenskap, sammenlignet med viltlevende dyr.

Et mål med dyrevelferdsloven er at dyrene skal ha det bra, og ikke bare ha fravær av lidelse.⁹⁶ Et viktig virkemiddel for å nå dette målet, er å sikre at dyrene lever i adekvate miljø. Dyrenes evne til å mestre sitt fysiske og mentale miljø regnes nettopp som essensen i dyrevelferdsbegrepet.⁹⁷ Et krav om godt levemiljø faller dermed naturlig inn under lovens formål om god dyrevelferd i § 1.

Ny kunnskap om dyrenes atferd og behov har medført at det i større grad fokuseres på dyrenes mulighet til å utøve naturlig atferd, både som art og som individ. Dyrenes levemiljø vil kunne sette begrensninger for dyrenes naturlige atferd. I Forarbeidene til dyrevernsloven ble det uttalt at bl.a. mangel på bevegelse og mosjon representerer det mest aktuelle problemet for selskapspregede dyrehold.⁹⁸ Rettspraksis viser også at saker om vanstell ofte omfatter alvorlige mangler i levemiljøet som medfører unødige påkjenninger og belastninger for dyrene jf. § 3. I en vurdering av kjæledyrenes rettslige vern mot fare for unødige påkjenninger og belastninger er det derfor sentralt å vurdere om og hvordan dyrene sikres et tilfredsstillende levemiljø.

Foruten de overordnede kravene til behandling av dyr som fremgår av lovens formål og hovedbestemmelsen i §§ 1 og 3, finnes det en egen bestemmelse som nærmere regulerer kravene til levemiljø i lovens § 23. Denne bestemmelsen gir generelle retningslinjer for utforming av egnet fysisk og mentalt miljø for alle typer dyr.

Det fremgår av bestemmelsen at dyreholder plikter å sikre at dyrene holdes i et miljø som gir god velferd ut fra "*artstypiske og individuelle behov*". Bestemmelsen presiserer videre ulike

---

⁹⁴ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 93.

⁹⁵ Ot.prp. nr. 15 (2002-2003) s. 11.

⁹⁶ Samme sted s. 63.

⁹⁷ se kap. 3.2.1.

⁹⁸ Ot.prp. nr. 27 (1973-1974) s. 31.

faktorer som er av betydning for å sikre de artstypiske og individuelle behovene, som bl.a. "*stimulerende aktiviteter*", "*bevegelse*" og "*egnet og trygt tilholdsrom*".

Bestemmelsen angir således noen indikatorer på hva som nærmere ligger i et godt levested for dyrene. Begrepene er imidlertid skjønnsmessige og kommer til anvendelse for mange ulike dyrearter under ulike forhold. Det trekkes ingen grense i lovteksten i forhold til hvor langt de ulike kravene strekker seg, og hva de mer konkret innebærer for ulike dyrearter.

I det følgende ses det nærmere på hvordan og i hvilken grad ulike aspekter ved levestedet sikres for henholdsvis hund og kanin som er to av de mest populære kjæledyrene i Norge. Jeg har valgt å fokusere på disse to artene for å illustrere at dyrehold innenfor samme kategori av dyr (kjæledyr) byr på både like og ulike utfordringer.

4.2.1 Er bur egnet tilholdsrom for kaniner?

§ 23 oppstiller et krav om dyr skal ha tilgang til "*egnet tilholdsrom*" for å kunne ivareta sine "*artstypiske og individuelle behov*" etter bestemmelsens første ledd. Det finnes ingen systematisk undersøkelse av hvordan kaniner holdes, men det er vanlig å holde kaniner enten i innendørs eller utendørs bur.⁹⁹ Spørsmålet som skal vurderes nærmere i det følgende er om bur er et "*egnet tilholdsrom*" for kaniner.

Ordlyden tilsier at tilholdsstedet må utformes og tilrettelegges slik at det er i stand til å ivareta de artstypiske og individuelle behovene det aktuelle dyret har. Det innebærer som utgangspunkt at tilholdsrommet ikke skal være til hinder for dyret får tilfredsstilt sine behov.

For å vurdere om bur er "*egnet*" som tilholdsrom er det nødvendig å se nærmere på hvilke behov kaniner har.

Kaniner er direkte etterkommere av europeiske villkaniner og har tilsvarende atferd, lyster og behov som sine stamfedre. Studier av europeiske villkaniner viser at de har et bomiljø som kan ha en utstrekning på 1600-6700 kvadratmeter.¹⁰⁰ Kaniner er altså av natur aktive dyr som trenger god plass for å trives. I naturen bruker kaniner mye tid på å lete etter mat, grave, hoppe og bevege seg over store områder.¹⁰¹ Dette er således faktorer som det må tas hensyn til for at kaniner skal ha god trivsel og velferd.

---

⁹⁹ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s.104.

¹⁰⁰ <http://www.dyrebeskyttelsen.no/nyheter/kanin-et-misforstatt-dyr#.VUu-1SHtIBd>.

¹⁰¹ Mattilsynets veilder om hold av kanin s. 4.

Skal kaniner få ivaretatt behovet om bevegelse, må de ha mulighet til å løpe fritt over et større område daglig. For andre behov må det legges til rette for stimulerende aktiviteter av ulike slag.¹⁰²

Noen kaniner får fri tilgang til hele eller deler av eiers bolig og har derfor store områder å beveges seg på i samsvar med behovet for fri bevegelse og mosjon. For kaniner som holdes i bur vil derimot muligheten for bevegelse og aktivitet i større eller mindre grad begrenses.

Hvor store begrensninger bur som tilholdsrom medfører for kaniner avhenger bl.a. av størrelsen på buret, og om buret kombineres med tid ute av buret med mulighet for mosjon og andre aktiviteter. I Mattilsynets veileder for hold av kanin fremgår det at buret ideelt sett skal være størst mulig for å sikre best mulig velferd.¹⁰³ Et minstekrav er at buret skal være stort nok til at kaninen kan ha et normalt bevegelsesmønster. For en kanin som har et stort nok bur, og som i tillegg daglig får være ute av buret, kan bur være et egnet tilholdssted i tråd med lovens krav.

Mer problematisk er det å ivareta kaninens behov for aktivitet og mosjon dersom den holdes i bur hele døgnet. Det er ikke uvanlig at en kanin overlates til seg selv i et lite bur, og at stellet i stor grad begrenses til renhold og foring.

I forarbeidene påpekte NOAH for dyrs rettigheter at et forbud mot hold av dyr i bur burde innarbeides i lovteksten, og at hold av dyr i bur bare burde være lov i unntakstilfeller.¹⁰⁴ Dyrevelferd er som nevnt under kap.3.3.3 en størrelse som kan variere fra meget god til meget dårlig. Idealet er best mulig velferd for dyrene,¹⁰⁵ men i mange tilfeller må hensynet til dyrene i større eller mindre grad vike for konkurrerende hensyn.

Lovligheten av å holde dyr av økonomisk verdi, som f.eks. pelsdyr, i bur begrunnes med at hensynet til dyrene må vike for tungtveiende økonomiske eller praktiske hensyn. (jf. kap.3.3.3). Hold av pelsdyr i bur anses som legitimt, selv om et slikt dyrehold av Høyesterett er klassifisert som uetisk.¹⁰⁶ Begrunnelsen i dommen hang bl.a. sammen med at næringen representerer store økonomiske verdier, og at lovgiver uttrykkelig hadde vurdert forholdet da loven ble vedtatt.

---

¹⁰² Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 108.

¹⁰³ Mattilsynets veileder om hold av kanin s. 7.

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 64.

¹⁰⁵ St. meld. nr. 12 (2002-2003)s. 18.

¹⁰⁶ LE-1999-306.

For kjæledyr finnes det ingen lovbestemmelse eller forskrift som direkte regulerer permanent hold i bur, og lovgiver har således ikke direkte tatt stilling til problemstillingen. Spørsmålet er heller ikke direkte drøftet i forarbeidene, men det uttales at de konkrete kravene som kan utledes av bestemmelsen vil variere ut fra art, individ og type dyrehold, og vil kunne endre seg over tid i tråd med ny kunnskap.¹⁰⁷ En vurdering av om bur er egnet tilholdssted for kanin vil derfor bero på en helhetlig skjønnsmessig vurdering av de hensynene som gjør seg gjeldende for typetilfellet.

Kaniner som holdes permanent i bur blir i stor grad fratatt mulighet til å ivareta behovet for mosjon og bevegelse. Manglende ivaretagelse av disse behovene kan resultere i en rekke påkjenning og belastninger av både fysisk og psykisk art. Stillesittende kaniner lider f.eks. ofte av beskjørhet og er mer utsatt for brudd og skader.¹⁰⁸ Kaniner kan også påvirkes psykisk av å sitte i trange bur i form av bl.a. hormonelt stress.¹⁰⁹

Manglende mulighet til å ivareta sine behov og de konsekvensene et slikt tilholdssted kan medføre, tilsier at et liv i bur uten mulighet for fri bevegelse ikke er forenelig med god dyrevelferd, og således ikke et egnet tilholdssted for kanin.

Mange kanineiere vil imidlertid mene at det er praktisk å holde kanin i bur for å forhindre at den legger igjen ekskrementer i boligen eller gnager på møbler, planter eller andre ting, dersom alternativet er å la kaninen løpe fritt i hele eller deler av huset. Når det gjelder å la kaninen være fritt utendørs, er det ikke alle som har mulighet til dette. For de som har denne muligheten, f.eks. i en inngjerdet hage eller annen inngjerding kan det være tidkrevende å f.eks. beskytte kaninen mot rovdyr eller passe på at den ikke spiser giftige planter. Noen kanineiere er kanskje heller ikke fornøyde dersom kaninen ødelegger blomsterbed eller graver hull i plenen.

Permanent hold av kanin vil kunne medføre en rekke påkjenninger og belastninger, og disse skal i henhold til loven ikke påføres vilkårlig¹¹⁰. For at en påkjenning eller belastning skal anses som rettmessig må det foreligge et berettiget formål for å påføre dyrene påkjenninger eller belastninger, og begrensningene i dyrets velferd må dessuten være forholdsmessig sett i sammenheng med formålet.

---

¹⁰⁷ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 108.

¹⁰⁸ <http://www.dyrebeskyttelsen.no/nyheter/kanin-et-misforstatt-dyr#.VUu-1SHtIBd>.

¹⁰⁹ http://www.dagbladet.no/2013/02/19/nyheter/innenriks/dyrehold/kanin/dyrenes_nyheter/25816514/.

¹¹⁰ Jf. § 3 og kap. 3.3.6.

Spørsmålet er om det praktiske aspektet ved å holde kanin i bur kan godtas som et berettiget formål, og om dette er tilstrekkelig til å begrunne begrensninger i kaniners velferd.

Det praktiske aspektet ved å holde kanin i bur er et formål basert utelukkende på menneskelige hensyn og ønsker. Nødvendigheten av påkjenninger og belastninger bygger som nevnt på en balanse mellom vern av dyr på den ene siden og menneskenes interesser på den andre. Pelsdyrssaken viser dessuten at det er forskjell på hva som aksepteres av behandling for ulike typer av dyr, alt etter hvilke hensyn som gjør seg gjeldende for typetilfellet. For kjæledyr gjør det seg ikke gjeldene hensyn av verken økonomisk eller næringsmessig art på samme måte som for pelsdyr eller produksjonsdyr for øvrig. Dette tilsier at artstypiske og individuelle behov skal vektlegges høyere for kjæledyr enn for andre typer av dyr der slike tungtveiende hensyn står opp mot hensynet til dyrets velferd.

Hold av kjæledyr er i alminnelighet begrunnet ut fra et ønske om å ha dyr. Avl og salg av kjæledyr har visse økonomiske aspekter, særlig når det gjelder hund, men ikke i et slikt omfang at man i vesentlig grad kan tale om økonomiske aspekter ved dyreholdet på samme måte som for produksjonsdyr. Man skaffer seg altså som hovedregel et kjæledyr fordi man har lyst, og velger selv å ta ansvar for dette dyrets livsløp. Da er man også forpliktet til å sette seg inn i hva dyret krever, og hva man kan forvente av det aktuelle dyreholdet jf. § 6. Dette tilsier at praktiske problemer som oppstår på grunn av manglende kunnskap om dyrets behov eller evne og/eller vilje til å oppfylle disse ikke kan rettferdiggjøre påkjenninger eller belastninger for dyret.

Slike praktiske utfordringer kan dessuten overkommes med relativt enkle grep. Kaniner er f.eks. av natur renslige slik at de enkelt kan lære seg å bruke dokasse. Man kan også kaninsikre boligen ved å fjerne ledninger og planter osv, eller tildele kaninen et avskjermet område.¹¹¹ Utendørs kan man f.eks. lage en trygg inngjerding som sikrer både beskyttelse mot rovdyr og forhindrer kaninen i å stikke av, eller man kan la kaninen løpe på terrasse el. om denne er tilstrekkelig sikret. At det er enkelt og praktisk å ha kaninen i bur kan ikke alene forsvare å frata kaniner et liv i samsvar med artstypiske og individuelle behov som er av avgjørende betydning for deres velferd.

Selv om hold av dyr i bur, binger og tilsvarende ordninger er tillatt for dyr av økonomisk verdi, ser man imidlertid også for disse dyreartene et utvikling i retning av økt krav om

---

¹¹¹ Mattilsynets veileder om hold av kanin s. 7.

løsdrift og mulighet til uteliv.¹¹² Dette henger sammen med en generell erkjennelse innen dyrevelferdsforskningen om at dyr har krav på langt mer enn minimumsbehov som mat, vann og vern mot lidelse, og at det overordnede målet er at dyrene skal ha det bra.¹¹³ For kjæledyr har man ikke de samme konkurrerende interessene som for produksjonsdyr, og rimelighetshensyn tilsier at det i vertfall ikke kan stilles mindre krav til eiere av kjæledyr enn eiere av produksjonsdyr.

Permanent hold av kanin i lite bur representerer et levested som i vesentlig grad begrenser bevegelses- og utfoldelsesmuligheten. Ut i fra lovens ordlyd, rettskildematerialet for øvrig og rimelighetshensyn vil dette ikke være i tråd med lovens krav om ivaretagelse av artstypiske og individuelle behov gjennom egnet tilholdsrom. For at hold av kanin i bur skal være i tråd med lovens krav må kaninen ha anledning til å være i aktivitet utenfor buret hver dag.

4.2.2. Særlig om hundens krav på mosjon og aktivitet

For å sikre et godt levested i tråd med artstypiske og individuelle behov, skal dyr etter § 23 ha mulighet for "*stimulerende aktiviteter*" og "*bevegelse*". I det følgende vurderes det i hvilken grad dyrevelferdsloven sikrer hunder krav på mosjon og aktivitet.

En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at dyrene skal ha mulighet til å bevege seg fritt, mosjonere og ha mulighet til andre aktiviteter som motiveres av behov eller lyst.

Ordlyden sier ikke noe om hvor mye bevegelse og aktivitet som kan kreves. Dette må vurderes under hensyntagen til artstypiske og individuelle behov, og det er derfor nødvendig å ta stilling til hvilke behov hunder har for bevegelse og aktivitet.

Hunder stammer fra ulver. De regnes som svært tilpasningsdyktige, men har også beholdt mange egenskaper fra sin ville stamfar. De er sosiale, utholdende og lekne flokkdyr, og de har behov for å bruke både kroppen og hodet for å få tilfredsstillt sine behov. I naturen bruker ulver mye tid på å jakte, og de beveger seg daglig over store områder.

Hundenes behov tilsier at det som utgangspunkt må legges til grunn et ganske omfattende krav til mosjon og aktivitet. I Mattilsynets tilsynsveileder for hund står det at hunden skal luftes minimum tre ganger daglig for å gjøre fra seg. I tillegg har hunden behov for daglig mosjon og aktivisering.¹¹⁴ Denne veilederen beskriver i følge Mattilsynet selv noen nedre grenser for lovlig dyrehold, slik dyreholdet minimum må være for at Mattilsynet skal vurdere

¹¹² Stenevik og Mejdell (2011) s. 253.

¹¹³ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 109.

¹¹⁴ Mattilsynets tilsynsveileder for hund s.11.

det som i overensstemmelse med dyrevelferdsloven.¹¹⁵ Daglig mosjon og aktivitet er altså minimumskrav for at hunden skal få tilfredsstilt sine behov.

I rettspraksis er det ofte mer graverende saker om kommer opp for domstolen, og sakene er således egnet til å illustrere hvor den nedre grensen trekkes. Et eksempel dommen fra Oslo byrett inntatt i RG.2001.377. Retten kom i den saken til at dyrevennloven § 2 var overtrådt fordi hudene fikk minimalt med aktivitet og mosjon, og heller ikke fikk oppfylt andre grunnleggende behov som frisk luft eller sosial omgang med artsfrender eller mennesker.

Hvor mye daglig mosjon og aktivitet som kan kreves, kan ikke avgjøres for alle hunder sett under ett. Kravene som kan stilles må nyanseres i forhold til det enkelte dyrs behov.¹¹⁶

Herunder kan både hundens rase og individuelle særtrekk som f.eks. helse og alder kunne ha betydning i forhold til omfanget av kravene.¹¹⁷

Ulike raser er avlet frem for ulike jobber og oppgaver og har således visse ulikheter i fysiologi, instinkter, behov og ønsker. Slike faktorer vil være av betydning i forhold til hvor mye mosjon hunden krever, og hvilke aktiviteter som må til for å tilfredsstille hundens behov. Hunder som er avlet opp for å være særlig utholdene, som f.eks. alaskan malamute, vil også være spesielt mosjonskrevende. I slike tilfeller er det f.eks. ikke nok å bare spasere korte turer med huden i bånd. Hunderaser som er avlet opp til å være såkalte "veskehunder" ol. som f.eks. chihuahua har ofte mindre behov for utstrakt mosjon og et aktivt liv.

I tillegg til ren mosjon trenger hunden annen aktivitet, som f.eks. bruke nesa til å søke etter ting eller oppleve nye miljøer sammen med eieren. Også når det gjelder aktiviteter er hunderasene forskjellige. Noen er fornøyde med å være familiemedlemmer og bli med på det som skjer, mens typiske brukshundraser som f.eks. gjeterhunder ofte vil ha behov for mer spesialisert trening og arbeidsoppgaver.¹¹⁸ Lek er ofte morsomt for hunder og kan bidra til å ivareta behovet for aktivitet. Fysisk eller mentalt utfordrende lek vil aktivisere hunden slik at den får bruke ulike sanser og gjøre ting den er motivert til å gjøre. Leking bør imidlertid aldri være den eneste måten man aktiviserer hunden på.

Kravet til mosjon og aktivitet må altså tilpasses hunden både som art og etter hvilken rase hunden tilhører. I tillegg må det også tas hensyn til hunden som individ. Rasetypiske behov

---

¹¹⁵ Mattilsynets tilsynsveileder for hund s. 4.

¹¹⁶ Ot. Prp. nr. 15 (2008-2009) s. 24.

¹¹⁷ Mattilsynets veileder for hold av hund s. 13.

¹¹⁸ Samme sted.

vil som utgangspunkt også gjelde individet, men det foreligger også individuelle forskjeller fra hund til hund. Faktorer som alder, helse, kjønn, temperament og tidligere erfaringer vil kunne ha betydning for hvor stort behov hunden har for mosjon og aktivitet. En gammel hund krever mindre mosjon enn en yngre, en syk mindre enn en frisk, og noen hunder er av personlighet mer nysgjerrige og lekne enn andre og har av den grunn større aktivitetsbehov.

Selv om det foreligger rasetypiske og individuelle trekk som medfører at det ikke kan stilles like krav for alle hunder, har alle hunder behov for daglig mosjon og aktivitet i større eller mindre grad. Minimumskravene som oppstilles i Mattilsynets tilsynsveileder er i utgangspunktet ikke veldig omfattende krav, men for mange hundeeiere kan det likevel by på problemer i en aktiv hverdag.

På dagtid er mange hunder alene hjemme når eierne er på skole eller jobb. Hunder er som regel tilpasningsdyktige og kan tilvennes rutiner slik at de fint klarer seg alene hjemme i 6-8 timer.¹¹⁹ Så lenge hunden har mulighet til bevegelse når eier er borte og får daglig mosjon og mulighet for aktiviteter før og etter eieren drar, er alenetid hjemme ofte ikke et problem i seg selv i forhold til lovens krav. Dette er vanlig praksis blant mange hundeeiere, og må anses som allment akseptert.

Mange hunder har tilgang på hele eller deler av huset eller en utendørs hundegård el. når eierne er borte, og har således stor plass å bevege seg på mens de er alene.¹²⁰ Andre hunder holdes i bur når de er alene hjemme, og dette reiser spørsmål i forhold til kravet om bevegelse.

Når hunden holdes i bur er det blant annet for å hindre utgang mens eierne er borte. Burene er typisk ulike former for reisebur eller metallbur med sprinkler, der hunden har et begrenset område å bevege seg på. Størrelsen på burene er av betydning for om kravet til bevegelse blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Av Mattilsynets veileder fremgår det at hunden skal ha stor nok plass til naturlig bevegelse, herunder må hunden kunne stå oppreist, snu seg, ligge i naturlig stilling, strekke seg og ha mulighet for å endre stilling.¹²¹ Størrelsen på buret er altså en avgjørende faktor for om hundens krav på bevegelse er ivaretatt i tilstrekkelig grad.

---

¹¹⁹ Mattilsynets veileder for hold av hund s. 5.

¹²⁰ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 112.

¹²¹ Mattilsynets veileder for hold av hund s. 9.

I tillegg er også tidsmomentet av betydning. Bur skal ikke brukes som tilholdssted for hund lenger enn det som er nødvendig. Dersom buret blir brukt ukritisk som oppbevaringsplass over lengre tid enn 6-8 timer kan dette være i strid med lovens krav om bevegelse.

Skal opphold i bur være i tråd med lovens krav om bevegelse må det altså stilles krav til både tidsaspektet og størrelsen på buret. Små, trange bur er ikke egnet som oppholdssted for hunder over tid, og således ikke i tråd med kravet om bevegelse. Det beste for hunden er i alle tilfeller å få gå fritt i hele eller deler av boligen.¹²²

Foruten de unntakene som er påpekt ovenfor vil det i de fleste tilfeller være uproblematisk at hunden er alene hjemme noen timer på dagtid.

Problemet melder seg imidlertid for tilfeller der hunden i tillegg til å være alene hjemme store deler av døgnet, også får for lite mosjon og aktivitet når eieren er hjemme. Slike forhold vil kunne komme i konflikt med lovens krav om mosjon og aktivitet.

Mange hundeeiere har travle liv, og det er i dagens samfunn naturlig at behovet for mosjon og aktivitet ses i sammenheng med og vurderes opp mot dyreholders praktiske muligheter og motivasjon. På grunn av andre aktiviteter og gjøremål er det ikke alltid hundeeiere føler at tiden strekker til for å dekke hundens behov før og etter jobb/skole. Hunden kan heller ikke slippes løs alene, som var vanlig før.¹²³ Dersom hunden ikke får nok mosjon og aktivitet kan dette medføre ulike former for fysiske og mentale påkjenninger og belastninger. Manglede mosjon og aktivitet kan dessuten i seg selv være en unødig påkjenning eller belastning for hunden.

Praktiske hensyn kan ikke begrunne innskrenkninger i kjæledyrenes behov som medfører unødige påkjenninger eller belastninger.¹²⁴ For hundeeiere som ikke selv er i stand til å tilfredsstillere lovens minstekrav finnes det andre alternativer. Eier kan f.eks. sørge for at andre kompetente personer, det være seg familie, bekjente eller betalt hundehjelp, gir hunden den mosjonen og aktiviteten eieren selv ikke kan tilby. Praktiske hensyn vil imidlertid kunne ha betydning for hvor mye mosjon og aktivitet hunden får utover de absolutte minimumskrav.

---

¹²² Mattilsynets veileder for hold av hund s.9.

¹²³ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 114.

¹²⁴ Se kap. 4.2.1.

I tillegg til menneskelige hensyn vil også båndtvangsbestemmelsene kunne sette begrensninger på hundenes mulighet til mosjon og aktivitet.¹²⁵ I Norge er det generell båndtvang mellom 1. april og 20. august,¹²⁶ og i noen fylker og kommuner er det også utvidet båndtvangstid.

Båndtvangsbestemmelsene medfører at hunder store deler av året må holdes i bånd av hensyn til ville fugler og dyr og deres avkom. Her er det altså hensynet til viltet som står opp mot hensynet til hundens krav på mosjon.

Det kan virke urimelig at hunder store deler av året skal fratras muligheten til å løpe fritt. Bestemmelsene om båndtvang bidrar til å vanskeliggjøre mulighetene for at hunder skal få ivarettatt kravet om mosjon. På den andre siden har båndtvangsbestemmelsene et berettiget formål om beskyttelse av ville arter. Det finnes dessuten alternativer som kan bidra til at hunder får mulighet til å ivareta sine behov til tross for båndtvangsbestemmelsene. Flere steder finnes det f.eks. egne hundeparker eller områder hvor hundene har mulighet til å løpe fritt hele året. I tillegg vil joggeturer, gåturer, badeturer osv kunne gjennomføres selv om hunden er i bånd.

Verken menneskelige hensyn eller båndtvangsbestemmelsene kan begrunne for omfattende innskrenkninger i hundens krav på mosjon og aktivitet. Alle hunder har krav på et minimum av aktivitet og mosjon i henhold til loven, og dette minimumskravet fastsettes ut i fra rasetypiske og individuelle behov.

For å kunne ivareta hundens krav på mosjon og aktivitet er det derfor av avgjørende betydning at hundeeiere velger en hund som står i sammenheng med deres muligheter og aktivitetsnivå. Det kan være et problem at mange velger hunder ut fra eksteriør i stedet for bruksområde og aktivitetsnivå. Ulike raser har ulike egenskaper og behov, og man må tenke gjennom om man er sprek nok til f.eks. å ha en aktiv rase.

5 KORT OM DET FAKTISKE VERNET I FORHOLD TIL KJÆLEDYR

Det spesielle med dyrs situasjon er at de ikke selv har mulighet til å melde fra om brudd på loven eller fremme sine rettigheter i forhold til regelverket. For at dyrene skal få den behandling og det vern de har krav på etter dyrevelferdsloven, er de avhengige av at dyreholder etterlever lovens krav, og at loven kontrolleres og følges opp eksternt.

---

¹²⁵ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 113.

¹²⁶ Lov om hundehold § 6.

I forhold til ekstern kontroll er særlig Mattilsynets inspeksjonsrett etter § 18 av betydning. Inspeksjonene vil være en forutsetning for eventuelle inngrep i form av vedtak eller andre reaksjoner overfor dyreholder. Gjennom tilsyn hos personer som holder kjæledyr vil tilsynsmyndigheten kunne få kjennskap til klanderverdige eller mistenkelige forhold.

Mattilsynets inspeksjonspraksis har de siste årene vært fokusert på risikodyrehold innenfor næring.¹²⁷ Dette skyldes behov for omfattende tilsyn på området for å avdekke og forebygge dyretragedier, men henger nok også sammen med at tilsyn i private hjem i mange tilfeller anses som problematisk.

Dette henger sammen med at inspeksjonene utgjør offentlige inngrep i privatlivets fred som har en sterk rettslig beskyttelse gjennom EMK art.8. På denne bakgrunn anfører forarbeidene varsomhet med inspeksjoner i private hjem.¹²⁸ Kravet om tilbakeholdenhet gjelder for det første bruk av hjemmelen, men stiller også krav til selve utførelsen av inspeksjonen.

Mattilsynet foretar nesten utelukkende inspeksjoner i private hjem i tilfeller der det er kommet inn tips, bekymringsmelding eller annen foranledning som krever reaksjon, f.eks. kjennskap til dyreholders livssituasjon som gir grunn til bekymring.¹²⁹

Kjæledyrene har i likhet med produksjonsdyrene behov for et aktivt tilsyn. Mange kjæledyr holdes av personer med mangelfull kompetanse om dyrenes behov, og utsettes for unødige påkjenninger eller belastninger eller fare for slike. Uten et aktivt tilsyn vil mange kjæledyr lide uten at forholdene kommer til Mattilsynets kunnskap.

En praksis der rutinemessige inspeksjoner er mer eller mindre fraværende for kjæledyr i private hjem er betenkelig ut fra lovens formål om å sikre god dyrevelferd og ut i fra vernet mot fare for unødige påkjenninger og belastninger i § 3.

Økt samfunnsmessig fokus på kjæledyrenes velferd skulle tilsi økt aksept for inspeksjoner i private hjem. Sett i forhold til de påkjenninger og belastninger kjæledyr kan risikere å bli utsatt for uten tilfredsstillende kontroll, burde heller ikke hensynet til privatlivets fred være et avgjørende argument mot rutinemessige inspeksjoner.

I praksis ser det imidlertid ut til at kjæledyrene går tapende ut av interesseavveilingen mellom hensynet til kjæledyrenes rettsvern på den ene siden og eierens vern om privatlivets fred på

---

¹²⁷ St.meld. nr. 12 (2002-2003) s. 45

¹²⁸ Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) s. 56

¹²⁹ Stenevik og Mejdell (2011) s. 202

den andre. Det ser altså ut til at kjæledyrene har et svakere faktisk vern enn produksjonsdyrene som oftere får rutinemessig inspeksjon.

For kjæledyrene betyr dette i praksis at det i mange tilfeller er helt og holdent opp til eieren å avgjøre hvilket liv de tilbys og i hvilken grad lovens regler følges.

6 OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE BEMERKNINGER

Mange er opptatt av kjæledyrs rettigheter og velferd. De har generelt høy status i samfunnet og verdsettes som regel av menneskene som tar vare på dem. Dette gjenspeiles bl.a. i media hvor alvorlige saker som omhandler kjæledyr ofte slås stort opp og medfører stort engasjement. Kjæledyrenes status gir seg også utslag i praksis. Som vist i oppgaven er terskelen for unødige påkjenninger og belastninger satt lavere i forhold til kjæledyr enn for produksjonsdyr.

Dyrevelferdsloven oppstiller visse absolutte grenser for lovlig behandling av kjæledyr, men den inneholder også mange skjønnsmessige begreper, også i lovens sentrale bestemmelser, §§ 1 og 3. Dette er også nødvendig, ettersom loven skal gjelde for mange forskjellige dyrearter, under mange ulike forhold. En skjønnsmessig lov medfører likevel også ulike problemer. Et problem er at skjønnsmessige bestemmelser kan være vanskelig å håndheve og straffeforfølge. Dette gjenspeiles i praksis, der de fleste straffesaker for domstolen omfatter klare tilfeller av lovbrudd, slik at de nedre grensene mellom det lovlige og det ulovlige fortsatt er uklare.

Når grensen mellom lovlig og ulovlig behandling av kjæledyr beror på skjønnsmessige størrelse som "unødige" påkjenninger og belastninger, blir det også uklart hvor omfattende rettsvern kjæledyrene egentlig har.

Begrepene kan tolkes vidt eller snevert, de åpner for at mennesker kan legitimere behandling av dyr innenfor visse grenser, og det er til syvende og sist menneskene som definerer hvor grensen mellom det unødige og det nødvendige skal gå. Hva som i et gitt tilfelle er tilstrekkelig god dyrevelferd, en unødig påkjenning eller belastning, eller tilstrekkelig mosjon og aktivitet, er som illustrert i oppgaven ikke klarlagte standarder.

For kjæledyrene finnes det heller ikke forskrifter som nærmere spesifiserer lovens krav og grenser, slik som for produksjonsdyrene. Det kan stilles spørsmål ved om det ikke også i

forhold til kjæledyr ville styrke det rettslige vernet dersom veiledninger for hold ble løftet på et høyere nivå enn veiledere utarbeidet av Mattilsynet.

Hvilket vern en slik skjønsmessig lov gir kjæledyrene vil avhenge av hvilket innhold de som holder dyrene og de som håndhever loven legger i begrepene. Det er ulike meninger om hvordan skjønnnet i lovens bestemmelser skal utoves, fordi det er delte meninger om dyrevelferd og dyrehold generelt i samfunnet.

Loven er en del av en større samfunnsmessig helhet, og for kjæledyrene vil spesielt dyrets eier gjennom sine holdninger og handlinger bety mye for deres daglige velferd. Hvordan dyrets eier behandler dyret vil i mange tilfeller være vell så viktig som hva slags rettsvern dyret har etter lovgivningen.

Dette vil i særlig grad gjelde kjæledyr, ettersom det ikke foreligger noen registrert oversikt over hvem som holder kjæledyr, og ettersom Mattilsynet utviser varsomhet med inspeksjoner i private hjem (se kap. 5).

Det kan se ut til at kjæledyrene til en viss grad nyter et sterkere rettslig vern enn produksjonsdyrene. Samtidig ser det også ut til at kjæledyrene har et svakere faktisk vern enn produksjonsdyrene. Om kjæledyrene da i realiteten er bedre vernet enn produksjonsdyrene er et spørsmål jeg lar stå åpent.

7 KILDER

7.1 Lover

Lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern (dyrevernloven)

Lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold (hundeloven)

Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven)

European Convention for the protection of pet animals, Strasbourg 1987
(kjæledyrkonvensjonen)

7.2 Forskrifter

FOR 1998-09-20 nr. 901: Forskrift om hold av pelsdyr

FOR 2001-12-12 nr. 1494: Forskrift om hold av høns og kalkun

FOR 2003-02-18 nr. 175: Forskrift om hold av svin

FOR 2004-04-22 nr. 665: Forskrift om hold av storfe

FOR 2008-03-14 nr. 256: Forskrift om bruk av elektrisk strøm ved trening av hund

7.3 Forarbeider

Ot.prp. nr. 27 (1973-1974) Om lov om dyrevern

St.meld. nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd

Innst.O nr. 56 (2008-2009) Innstilling fra næringskomiteen om lov om dyrevelferd

Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) Om lov om dyrevelferd

7.4 Rettspraksis

Rt.1974.1106

Rt.1975.807

Rt.1992.615

Rt.1988.928

Rt.2006.1105

Rt.2008.1789

RG.2001.377

LG. 2002.917

Eidsivating lagmannsretts dom av 15.12.99, doknr. LE-1999-306

Borgarting lagmannsretts dom av 06.04.01, doknr. LB-2001-1947

7.5 Juridisk teori

Jon Gisle m.fl.: Jusleksikon. 3.utg, 2007.

Guri Larsen, Dyrevern eller samfunnsvern? Dyremishandling som lovbrudd og lovlydig handling 1. utg. 2003

Inger Helen Stenevik og Cecilie M. Mejdell, Dyrevelferdsloven kommentarutgave 1. utg. 2011

Rune Ellefsen, Med lov til å pine. Om bruk og beskyttelse av dyr, 2013

Thor Falkanger og Aage Thor Falkanger 6.utg, 2007

7.6 Andre kilder

<http://www.radetfordyreetikk.no/1996/06/dyrehold-og-ansvarshavendes-egnethet/>

<http://www.dyrebeskyttelsen.no/nyheter/kanin-et-misforstatt-dyr#.VUu-1SHtIBd>

http://www.dagbladet.no/2013/02/19/nyheter/innenriks/dyrehold/kanin/dyrenes_nyheter/25816514/

Mattilsynets tilsynsveileder om hund:

http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/tilsynsveileder__hund.16904/binary/Tilsynsveileder%20-%20hund

Mattilsynets veileder for hold av hund:

http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/kjaledyr_og_konkurransedyr/hund/veiledning_om_hold_av_hund.1458/binary/Veiledning%20om%20hold%20av%20hund

Mattilsynets veileder for hold av kanin:

http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/stell_av_kjaledyr/kanin__veiledning_om_hold.15988/binary/Kanin%20-%20Veiledning%20om%20hold